

Slovenské pohrebníctvo

magazín nielen pre profesionálov

III / 2012

Publikované pod záštitou Slovenskej asociácie pohrebných a kremečných služieb

**Kráľ komikov Vlasta Burian
Chladiace boxy pre armádu SR
Primátor Košíc o pohrebníctve v meste
V Prahe pribúdajú voľné hrobové miesta
Výstava Funeral 2012 v Trenčíne už o mesiac**

Editoriál

redaktora Pavla Onderu

Držíte v rukách ďalšie číslo magazínu, ktorému mnohí prorokovali budúcnosť kratšiu ako je život chrústa. Kto by sa už zaoberal témou pohrebníctva a kolík z nás by o tejto téme chceli vedieť viac v časoch, kedy sa ich posledné veci v živote človeka ešte netýkajú? Nuž, ako vidieť, proroci sa mýlili. Vo svojom druhom roku existencie magazín nabera na sile a stretáva sa s čoraz väčším záujmom nielen zo strany odbornej verejnosti, ale čo je pre nás povzbudzujúce, i laickej.

Keďže som v redakcii od jeho zrodu, beriem magazín ako rodiča svoje dieťa. Sledoval som začiatky a vytváral jeho podobu, kde bolo treba pritlačiť, pritlačil som, kde ubrať, ubral som. Všetko v spolupráci s kolektívom, ktorý podobne ako ja, sa stretol s výzvou zvanou pohrebníctvo prvý raz v živote. O to viac ma teší ďalší krôčik, ktorý, aj keď priamo nesúvisí s rastom magazínu, je krokom k zviditeľneniu tabuizovanej témy v našej spoločnosti. Je krokom k začleneniu sa k vyspelým európskym kultúram. Vydavateľ magazínu SAPaKS, sa rozhodol vstúpiť do sveta výstav.

Výstavy, bežná súčasť spoločenského diania, nás sprevádzajú životom v každom väčšom meste, v každom štáte. Niektoré sú navštevované hojnejšie, iné pomenej. Tie z oboru pohrebníctva patria v Európe medzi úspešné. Hádám preto, lebo kult života a smrti, ktorý sprevádza človeka od jeho stvorenia až po definitívny koniec, je základným prvkom kultúry národov a spoločností. A národy starého kontinentu si tieto tradície ctia a vážia. Viac o Slovak Funeral 2012 v dňoch 8. – 10. 11. 2012, str. 20 – 21.

Som presvedčený, že obsah nášho tretieho čísla v tomto roku vás zaujme podobne ako tie predošlé, jeho pestrá skladba je doplnená o ďalší diel seriálu z pera nášho prispievateľa Petra Kicoša zo Žiliny, nové sú reportáže z Česka, z východu republiky, do obsahu sa na vyžiadanie našich čitateľov vrátila i humoreska.

Vaše námety, pripomienky a postrehy nám môžete zasielať na adresu redakcie (uvedená vpravo), osobne sa môžeme stretnúť na výstavisku Expo Center Trenčín, kde bude mať Slovenské pohrebníctvo svoje zastúpenie. Tešíme sa na vás.

Pavol Onderu

Slovenské pohrebníctvo
štvrtročník, ročník II., číslo III,
september 2012

Vydavateľ
SAPaKS, Slovenská
asociácia pohrebných
a kremačných služieb

Šéfredaktor
Ladislav Stríž

Redakcia
PaedDr. PhDr. Marcel Lincényi, PhD.
Kristýna Krásniková, Pavel Ondera
Bc. Zuzana Dinková, Mgr. Zuzana
Voštenáková

Stáli prispievatelia
Ing. Denisa Halajová, PhD., Mária
Bednáriková, Peter Kicoš

Grafika & design
Pavel Ondera

Foto
Pavel Ondera

Obálka
Vyšehrad, Vlasta Burian

Adresa
Trojičné námestie 12, 821 06 Bratislava
e-mail: sapaks@sapaks.sk
fax: +421 2 452 480 71
+421 903 716 024
+421 903 756 679
www.pohrebnictvo.sk
slovenskepohrebnictvo@gmail.com

Registrácia
MK SR č. EV 4257/11

Tlačiareň
SINEAL spol. s r.o., Kazanská 2, 821 06
Bratislava

Predplatné
slovenskepohrebnictvo@gmail.com
+421 903 756 679

Partneri a sponzori
TOPA s.r.o.
www.topa.sk

LAuk s.r.o.
www.lauk.sk

Z obsahu magazínu

Praha - Olšanské hřbitovy

Navštívili sme Správu pražských hřbitovů a zistovali aká je situácia v pohrebníctve v tejto českej metropole
str. 6 - 9

U primátora v Košiciach

MUDr. Richard Raši, MPH,
primátor mesta Košice, o situácii v pohrebníctve
str. 12 - 13

Vlastimil Burian

Posledné miesto jeho odpočinku na Vyšehrade
Spomienky na nezabudnuteľného kráľa komikov
str. 16 - 17

Pohrebné služby Peter Pastorok

V levickom kraji prevádzkuje tri pobočky
člen SAPaKS, majiteľ pohrebných služieb, rozhovor
str. 22 - 23

Žofia Bosniaková

Zo života slávnej múmie
svätica, patrónka chudobných, po stáročiach upálená
str. 24 - 25

Cintorín na školskom dvore

Praktické skúšky hrobárov prebiehajú na školskom
dvore, úspechy českého Cechu hrobnického, reportáž
str. 26 - 27

Talianske cintoríny

Náš stály prispievateľ Peter Kicoš,
predstavuje talianske pohrebné zvyklosti
str. 30 - 31

NAJVÄČŠÍ CINTORÍN SVETA SA NACHÁDZA V EURÓPE

Parkový cintorín Ohlsdorf v Hamburgu

V minulom čísle časopisu, v článku o význame zelene v historickom vývoji pohrebísk, bol spomínaný zlom vo vývoji cintorínov vznikom prvého parkového cintorína v Nemecku. Ide o cintorín v Hamburgu, časti Ohlsdorf, ktorý je najväčším parkovým cintorínom na svete a dodnes výrazne ovplyvňuje vzhľad pohrebísk najmä v Nemecku.

Plány na vybudovanie nového centrálného pohrebiska v Hamburgu Ohlsdorfe sú známe už z polovice 19. storočia, a to z dôvodu veľkého rastu počtu obyvateľov mesta. Nový centrálny cintorín v Hamburgu – Ohlsdorfe bol založený v r. 1877 ako prvý mestský cintorín pre všetky vieroyznania, a to najskôr len na ploche 6 hektárov. V tom čase bol dosť vzdialený od mestskej zástavby. V období

medzi rokmi 1882 – 1914, keď bol riaditeľom cintorína Johan Wilhelm Cordes, bola plocha rozšírená o 196 hektárov. V roku 1914 bola plocha znovu rozšírená o ďalších 156 hektárov.

V súčasnosti jeho plocha zaberá 391 hektárov a je už úplne obklopená mestskou zástavbou. Cintorín je dnes sprístupnený sedemnástimi kilometrami ciest, štyrmi vjazdami pre motorové vozidlá a dvomi trasami špeciálnych autobusových liniek, ktoré premávajú v jeho areáli. Od svojho založenia tu bolo pochovaných 1,5 milióna obyvateľov Hamburgu a dnes je tu 280 tisíc hrobov. Na jeho ploche sa nachádza krematórium s obradnými sieňami a 13 pohrebných kaplniek. Ročne sa tu uskutoční 40 % všetkých pohrebov v meste, teda asi 1 600 klasických pohrebov, a uloží sa tu 4 300 urien. O zelené plochy sa momentálne stará až 230 záhradníkov.

Záhradno-architektonická kompozícia cintorína je ovplyvnená dvomi obdobiami tvorby. Počas obdobia 38 rokov (1879 – 1917), keď bol areál upravovaný podľa myšlienok architekta J. W. Cordesa (1840- 1917), ktorý bol najprv jeho stavbyvedúcom a neskôr riaditeľom, dostal cintorín podobu parkového cintorína. Vtedy do kompozície prírodno-krajinárskeho parku boli zakomponované hrobové polia.

Už v r. 1900 na svetovej výstave v Paríži bol tento cintorín vyznamenaný ako vzorová záhradná architektúra a stal sa vzorom pre tvorbu podobných pohrebísk. Základná koncepcia spočívala vo využívaní oblých línií cestičiek, zvlneného terénu, a prírodných vodných prvkov ako rybníčky a potôčiky. Okrem domácich rastlín sa tu používalo mnoho cudzokrajných, najmä rododendrony, ktorým sa v týchto klimatických podmienkach dobre darilo. Do

Cordesova fontána

tejto prírodnej scenérie boli vkladané umelecké diela a náhrobky, ktoré samotné mali byť umeleckými dielami. Hrobové miesta boli veľké a každé malo predstavovať posledné miesto odpočinku v rajskej záhrade. Oblúbeným sa stala najmä časť lesa, kde sa nepochovávalo do rovných radov a na náhrobky sa používali prírodné kamene. Cordesovým zámerom bolo vytvoriť humánný, dôstojný priestor, ktorý poskytne návštevníkovi oddych, ale zároveň aj poučenie o živote a smrti, či prírode a umení.

Iný charakter má už časť cintorína pripojená po prvej svetovej vojne, v r. 1919. Táto bola po Cordesovej smrti riešená podľa projektu, ktorý vypracoval Otto Linne (1869 – 1937), ktorý bol aj prvým vedúcim pracovníkom plánovania zelene mesta Hamburg. Jeho plány úplne rešpektovali požiadavky hnutia pre reformu cintorínov,

V čase vzniku prvej romantickej časti cintorína ako rajskej záhrady, vznikla aj myšlienka umiestniť na cintorín sochy anjelov. Nachádza sa ich tam asi 200.

ktoré vzniklo v Nemecku už okolo r. 1900 a poukazovalo na úpadok v tvorbe náhrobkov, príčinu čoho videli najmä v ich priemyselnej výrobe. Hnutie, naopak, vyzývalo k jednoduchosti a prihladaniu na estetiku pri tvorbe náhrobkov, ktoré mali vyjadrovať dôstojnosť. Keďže hlavnou požiadavkou bolo najmä dokonalé využitie miesta, táto časť je riešená architektonicky. Plochy hrobových polí, vodné prvky a zeleň sú pravidelných, geometrických a symetrických tvarov. Za základnú kompozičnú jednotku bola považovaná plocha hrobu. Hroby boli zoskupované do rovných radov, ktoré tvorili hrobové polia navzájom

Lapidárium náhrobkov

oddelené uličkami so živými plotmi. Prísne regulované boli veľkosti hrobov, materiály náhrobkov, ich dizajn, nápisy a rôzne ozdoby. Hnutie podporovalo aj myšlienku rovnosti ľudí po smrti, preto neboli vítané reprezentatívne hroby, ktoré vyjadrovali sociálne postavenie.

V súčasnosti je cintorín vyhľadávaným miestom na prechádzky, hlavne na prelome mája a júna, keď sú v plnom kvete rododendrony. Svojou rozlohou a veľkým podielom zelene má cintorín významnú ekologickú funkciu v meste. Cintorín je zároveň aj akousi galériou sepulkrálného sochárstva 19. a 20. storočia. V roku 1996 bolo otvorené na cintoríne múzeum, ktorého prevádzku zabezpečuje Združenie sponzorov Ohlsdorf. Združenie sa snaží o zachovanie cintorína, umelecky cenných náhrobkov či organizovanie prehliadok a výstav. Návštevu tohto cintorína odporúčam všetkým milovníkom histórie, prírody a architektúry.

Článok zaslala naša spolupracovníčka Ing. Denisa Halajová, PhD.

Na cintoríne sa nachádza mnoho hrobových polí vojenských hrobov

Zrekonštruovaná kaplnka s malými kolumbáriami vo vnútri. Prístup k nim majú len majitelia a prenajímatelia urnových miest.

V Prahe pribúdajú opustené hrobové miesta

V minulom čísle sme zmapovali situáciu na cintorínoch v neďalekej Viedni. Tentokrát sme vycestovali do štyristo kilometrov vzdialenej Prahy. O pražských cintorínoch sme sa rozprávali s riaditeľom Správy pražských cintorínov Ing. Bedřichom Bedrlíkom a s ekonomickým námestníkom riaditeľa Mgr. Martinom Červeným.

Vaša organizácia vznikla v roku 1992 ako samostatný subjekt rozdelením Pohrebných služieb Hlavného mesta Praha na Pohrebný ústav a Správu pražských cintorínov. Do akej miery spolupracujete s Pohrebným ústavom na rozdiel od iných pohrebných služieb?

• **Ing. Bedrlík** Vzhľadom na to, že zriaďovateľom oboch organizácií je Magistrát hlavného mesta Prahy, naša spolupráca je veľmi úzka. Samozrejme, že Pohrebný ústav spolupracuje aj so súkromnými subjektmi, pretože majú dve krematóriá a tri cintoríny. Správa pražských cintorínov sa stará o 29 cintorínov na území Prahy. Zabezpečuje ich prevádzku vrátane výkopových prác súvisiacich s pochovávaním, rozptylov či zázemia pri pietnych obradoch. Treba povedať, že na území Prahy je dokopy 65 cintorínov, niektoré majú v správe mestské časti, iné jednotlivé cirkvi, súkromník zatiaľ neprevádzkuje žiadny cintorín.

• **Mgr. Červený** Pohrebnému ústavu, okrem iného, napríklad prenajímame pohrebnú sieň na Olšanských cintorínoch.

Vašich celkovo 29 cintorínov prevádzkuje päť správ. O koľko hrobov sa dokopy staráte?

• **Ing. Bedrlík** Na cintorínoch v našej správe je približne 140 tisíc hrobových miest. Najväčšiu kapacitu má Olšanský cintorín s rozlohou 43 hektárov, ktorý je rozdelený na dve časti a má približne 97 tisíc hrobových miest. Nie všetky sú však aktívne využívané. Zo štatistík vieme, že až 17 percent zo všetkých hrobových miest nemá riadne platený nájom.

Je zaujímavé, že zatiaľ čo na Slovensku, v Bratislave a iných väčších okresných mestách, je vážny problém s nedostatkom voľných hrobových miest pre pochovávanie, v Prahe je až 17 percent kapacít nevyužitých...

• **Mgr. Červený** Prebytok hrobových miest je špecifickým fenoménom Prahy. U nás sa klasicky pochováva do zeme len okolo 5 percent zosnulých, pričom zbytok zahrňuje kremácia. Je prirodzené, že urna zaberie oveľa menej miesta ako klasické pochovávanie, pričom u nás si ľudia urnu častokrát nechávajú doma, alebo si jednoducho popol rozptýlia na záhradke. U nás sa zmenili tradície, rituály, čo napríklad spôsobilo, že máme veľa voľných kaplniek, o ktoré sa nikto nestará. Mnohé hroby boli zaplatené na sto rokov, respektíve na dobu trvania cintorína, dnes sú opustené, zanedbané a často je zložitá vyhladať pozostalých.

• **Ing. Bedrlík** Denne podpisujem zrušenie nájomných zmlúv. Osobne mám však dojem, že počty neplatiacich sa zvýšili od tohto roku, keď Ministerstvo financií ČR zvýšilo poplatok za nájom z 85 na 120 korún za meter štvorcový na rok, čím samozrejme neúmerne narástli náklady na prenájom.

K akým opatreniam ste pristúpili, aby ste znížili počet neplatičov hrobových miest?

• **Ing. Bedrlík** Žiaľ, percento nezaplatených hrobov sa každým rokom zvyšuje. V minulom roku Magistrát rady zastupiteľstva schválil generálny pardon, ktorý umožňoval v čase od 1. januára do 30. júna 2012 vymazať dlh nájomcu hrobového miesta, pokiaľ si za jednu korunu odkúpi hrobové zariadenie a zaplatí nájom na desať rokov dopredu. Z 27 000 neplatičov zareagovalo 359 ľudí, čo je pre nás zanedbateľné číslo. Majiteľov hrobov neustále oslovujeme, snažíme sa ich na internetových stránkach nalákať na rôzne akcie. Žiaľ, ten správny liek na zastavenie nepriaznivého trendu zatiaľ nepoznáme.

Riaditeľ SPH, Ing. Bedřich Bedrlík

Pristupujete k rušeniu nezaplatených hrobových miest?

• **Ing. Bedrlík** Všetky nezaplatené hroby dávame na vývesku. Vzhľadom na to, že máme množstvo voľných hrobových miest, pomník rušíme až vtedy, keď má o miesto niekto záujem.

Spomínali ste, že špecifikom Olšanského cintorína sú malé kaplnky, v ktorých sú hrobky, respektíve uložené urny. Koľko týchto umeleckých stavieb máte?

• **Mgr. Červený** Na Olšanskom cintoríne máme približne dvesto menších či väčších kaplniek. Problémom je, že nájomcu má len štvrtina z nich. Zvyšok kaplniek chátra, niektoré sa zrútili a už ich nie je možné opraviť. Časť sa nám našťastie podarilo zrekonštruovať.

• **Ing. Bedrlík** Niektoré kaplnky sme zase museli dať zamurovať, pretože sa v nich stretávali ľudia zo satanistickej sekty, ktorí na umelecké diela maľovali satanské kríže. Navyše otvorené kaplnky poskytovali útočisko bezdomovcom.

Paradoxne, zatiaľ čo na iných cintorínoch máte voľné hrobové miesta, na Vyšehrade je vysoký dopyt o pochovávanie.

• **Ing. Bedrlík** Áno, je pravda, že na cintoríne Vyšehrad je vyšší dopyt, čo spôsobilo, že tam už prakticky nie sú voľné kapacity. Cintorín je priestorovo obmedzený, pričom i za posledné roky sa stal miestom posledného odpočinku pre známe osobnosti. Aj na tomto cintoríne sa nájdu nezaplatené hrobové miesta. Z pietneho, ale aj národného hľadiska, nechceme likvidovať pozostatky známych osobností, a preto sme sa pre takéto prípady rozhodli vyčleniť jednu voľnú kaplnku na Olšanskom cintoríne. V prípade potreby teda spravíme exhumáciu pozostatkov na Vyšehrade a premiestnime ich do kaplnky na Olšanskoch. Okrem toho sa staráme o Malostranský cintorín, kde sa už nepochováva, pretože je to kultúrna pamiatka a o cintoríny, kde je zakázané pochovávať do zeme kvôli geologickým podmienkam.

Takmer štvrtina nezaplatených, respektíve opustených hrobových miest Vám zrejme spôsobuje značné finančné straty...

• **Ing. Bedrlík** Samozrejme, že nám neplatiči spôsobujú existenčné problémy. Správa pražských cintorínov si musí zarobiť jednu tretinu nákladov, dve tretiny nákladov financuje Magistrát hlavného mesta Prahy. Pre tento rok nám bol okrem toho krátený rozpočet o päť percent. Ide o sumu, ktorá pokrýva jeden mesačný plat aj s odvodmi pre všetkých pracovníkov správy. Snažili sme sa ušetriť na údržbe, a teraz nám chodia sťažnosti na neupratané konáre.

Aká je u vás výška nájmu za hrobové miesto a príslušné služby?

• **Ing. Bedrlík** V ČR je prenájom hrobového miesta za meter štvorcový k nekomerčným účelom stanovený Ministerstvom financií na 120 korún. Priemerný hrob s rozlohou 3 metre štvorcové tak stojí na desať rokov približne šesť tisíc korún. V súčasnosti zvažujeme, že desať rokov je veľa, a preto chceme ponúknuť klientom prenájom na dva až päť rokov. Ceny môžu byť aj vyššie, závisí to od metráže. Ceny napríklad kolumbárnych okienok sú nižšie.

• **Mgr. Červený** Pohyblivé náklady za réžiu (hrabanie lístia, upratovanie, údržba zelene, odpad, údržba ciest) stanovujeme na základe kategórie cintorínov a kategórie hrobových miest. Cintoríny sa delia do štyroch kategórií podľa vybavenosti a poskytovaných služieb. Rozlišujeme dve skupiny hrobových miest. V prvej skupine sú miesta pri hlavných cestách a pri obvodových cestách jednotlivých oddelení cintorína. Do druhej skupiny patria miesta pri ostatných cestách a miesta vo vnútri oddelenia, kde je možné zriadiť hrobové príslušenstvo zodpovedajúce typu hrobu a zachovávajúce hrobovú plochu. Teraz práve prebieha diskusia, či sú tieto kategórie logicky a spravodlivo rozdelené. Je totiž pravdepodobné, že ľudia by boli ochotní priplatiť skôr za cintorín bližšie k mestu alebo ku mestskej hromadnej doprave. Najžiadanejšími sú stále Vyšehradský a Olšanský cintorín.

Automat na sviečky

Naša redakcia nedávno navštívila Viedeň, kde správca pracuje ako samostatná spoločnosť a už nedostáva od mesta žiadnu podporu. Za dva či tri roky by mali byť dokonca účtovne na nule, pretože mohli odpredať pozemky, ktoré už neslúžili na pochovávanie. Neuvažujete aj vy o odpredaji nadbytočného majetku?

• **Ing. Bedrlík** O rušení starých cintorínov neuvažujeme, pretože podmienky potrebné pre rekultiváciu pozemkov by boli neúmerne vysoké. Nehovoriac o tom, že by to bolo zákonne náročné. Na každom cintoríne sú hroby, kde ľudia chodia, a bolo by aj z etického hľadiska neľahké im povedať, že miesto budeme rušiť, pretože tam bude stáť, napríklad, obchodný dom.

• **Mgr. Červený** Je pravda, že vlastníme niektoré pozemky, ktoré mali v minulosti slúžiť ako záložné pozemky v prípade, že by sa vyskytla epidémia. Keďže máme dosť voľných kapacít, nemá zmysel tieto cintoríny rozširovať a prenajímame ich na komerčné účely, pokiaľ to neprekáža prevádzke.

Všimli sme si, že na cintorínoch máte dokonca automat na sviečky.

• **Mgr. Červený** Automaty na cintorínoch sme mali aj v minulosti, ale nejak sa vytratili. Minulý rok sme našli nového prevádzkovateľa, ktorý bol ochotný nielen platiť za nájom, ale aj prevádzkovať zariadenia, čím sa podarilo zvýšiť kvalitu poskytovaných služieb. Prevádzkovateľ sa zaviazal, že zariadenia bude pravidelne dopĺňať, pričom sviečka bude stáť maximálne dvadsať korún. Pre nás je to výhodné. Získame finančné prostriedky a zároveň poskytneme návštevníkom cintorína servis, ktorý by tu inak chýbal. Je pravda, že napríklad na Olšanskom cintoríne si môžete kúpiť sviečku aj v kvetinárstve, ale sú cintoríny, kde si sviečku nekúpate ani v okolí. Automat ponúka niekoľko druhov sviečok a dokonca aj zápalky. Uvažujeme

Na Olšanoch odpočívajú i Karel Jaromír Erben, historik, básnik, spisovateľ

o rozšírení tejto služby na čo najviac cintorínov. Zvažovali sme tiež, či tieto automaty neprevádzkovať vo vlastnej réžii, ale po dôkladnej analýze sme zistili, že to pre nás nie je finančne únosné. Museli by sme zamestnať ďalšieho človeka, ktorý by zariadenia obsluhoval.

Uvažujete aj o iných segmentoch, ktoré by boli v ponuke automatov?

• **Mgr. Červený** Nápadov sú rôzne. Väčšina produktov však nie je do automatov, ale skôr na predaj v stánku, alebo v nebytovom priestore. V Prahe je pohrebníctvo do istej miery na okraji verejného záujmu. Myslím si, že v Bratislave alebo niekde na Morave sú ľudia ochotní vynakladať finančné prostriedky na pietne záležitosti v oveľa väčšom rozsahu. Sme príspevková organizácia a nemôžeme experimentovať na úkor daňových poplatníkov.

Do akej miery máte na cintorínoch k dispozícii vodovodné potrubia? Platia si majitelia hrobovodu zvlášť?

• **Ing. Bedrlík** Na všetkých cintorínoch máme nainštalované verejné vodovodné potrubia s pitnou vodou. Najnovšie sme dotiahli vodu aj na najstaršiu časť Olšanského cintorína, kde je menej aktívnych hrobov, pretože sme chceli novým vlastníkom ponúknuť aj takúto službu. Dokopy máme 326 kohútikov. Stáva sa, že nám pochybné osoby kohútiky kradnú.

• **Mgr. Červený** Každý, kto má u nás objednané hrobové miesto, automaticky platí služby, kde je započítaná aj voda. Momentálne zvažujeme, že by sme sa tam, kde je to technicky možné, napojili na pôvodné studne. Tak by sme ušetrili náklady.

Na slovenských cintorínoch rastie problém s vandalizmom. Stretávate sa s vandalizmom aj na Pražských cintorínoch? Ako riešite tento nový fenomén?

• **Ing. Bedrlík** V noci máme na veľkých cintorínoch strážnu službu, ktorá nás stojí dva milióny ročne. Okrem toho máme dohodu s mestskou políciou, ktorá má napríklad na Olšanskom cintoríne služobňu. Dvakrát do týždňa nám priestory strážia policajtky na koňoch. Máme tiež dohodu, že k nám chodia policajti v noci nárazovo robiť cvičenia so psami. Na Olšanskom cintoríne a na Vyšehrade máme okrem toho sedem kamier, ktoré monitorujú vstupné priestory. Napriek tomu sme sa nezbavili vandalizmu. Najnovšie uvažujeme, že by sme načipovali niektoré vzácne plastiky. Tie by pri pohybe hliadkovača služba cez GPS mohla monitorovať. Čipovanie vzácných predmetov by sme ponúkali ako službu cez súkromnú spoločnosť. Taktiež sme uvažovali do priestorov cintorínov nainštalovať fotopaste na pohyb, avšak problém je, že pri silnejšom vetre môžu zariadenia aktivovať hýbajúce sa stromy. Sme toho názoru, že pokiaľ nebude zákon, ktorý bude zakazovať výkupy kradnutých vecí z cintorína,

Olšany - miesto posledného odpočinku geniálneho herca, človeka, Vladimíra Menšíka

dovtedy bude problém pretrvávajúť. Zatiaľ sa snažíme mať oči otvorené, ale nepostrážime všetko, pretože bezdomovci a iné pochybné osoby vlezú v noci i cez plot.

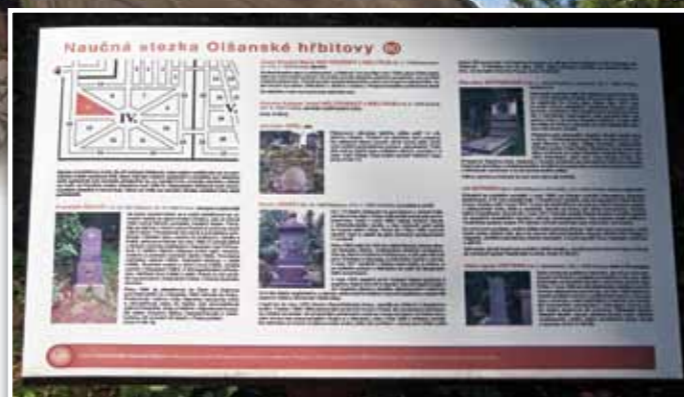
• **Mgr. Červený** Problém je, že množstvo cintorínov je na periférii mesta, alebo pri vlakovej trati, kde sa nepohybuje v noci toľko ľudí, preto sa často z hrobov strácajú busty a reliéfy. Čiastočne nám pomohla novela trestného zákona, v ktorej je hanobenie ľudských ostatkov chápané ako trestný čin.

Aké sú Vaše najbližšie plány?

• **Ing. Bedrlík** S kolegami aktuálne pracujeme na návrhu koncepcie rozvoja cintorínov. Najbližšie chceme spraviť dendrologický prieskum, aby mala výsadba zelene nejaké pravidlá. Častokrát sa stáva, že niekto kedysi dávno zasadil malý stromček ku hrobu a jeho rodina sa dnes chodí sťažovať, že dnes už veľký strom im zdvíha pomník. Navrhujeme preto, aby sme stromy, ktoré si nájomca hrobu vysadí svojvoľne, mohli okamžite zlikvidovať. Ďalej chceme v rámci novej koncepcie zakúpiť dva invalidné vozíky ako aj elektromobil. Službu ponúkneme invalidom zadarmo. Od tohto kroku si sľubujeme zníženie počtu vstupu áut na naše cintoríny, čo sa však nepáči mnohým návštevníkom.

Rozhovor PaedDr. PhDr. Marcel Lincényi, PhD., foto Pavel Ondera

Z histórie pražských cintorínov

Cisár Jozef II. svojím dekrétom z 23. augusta 1784 zrušil všetky mestské cintoríny, hrobky v kostoloch a kláštoroch. Dňa 1. júna 1786 boli pre potreby Prahy zriadené nové cintoríny za bránami mesta, a to predovšetkým z hygienických dôvodov. Od toho času sa datuje vznik pražských cintorínov, napríklad cintorína Malostranského, ktorý založili občania Starého mesta a Malej strany za hranicami mesta, teda v miestach dnešného Smíchova.

Na Olšanoch bol ako prvý pochovaný 1. júla 1786 strážnik, na Malostranský cintorín bol ako prvý pochovaný vrátnik z hradčanského ústavu šľachticov. Takto postupne vznikali pražské cintoríny, z ktorých niektoré majú odvodený svoj vznik od samostatných kláštorov a kostolov, ako napríklad Břevnovský cintorín pri Břevnovskom kláštore a Vyšehradský cintorín.

So zánikom cintorínov vo vnútri Prahy a najmä s rozvojom predmestí a zrútením hradieb, vznikali v 2. polovici 19. storočia nové cintoríny.

Koncesnou listinou zo 6. novembra 1911 vznikol Pohrebný ústav hlavného mesta Prahy, kde boli začlenené všetky verejné cintoríny. Po vydaní Zákona 180 zbierky zákonov z roku 1919, ktorým bolo povolené spopoločňovanie zomrelých, začalo hlavné mesto Praha urýchlene riešiť stavbu krematória. Stalo sa tak vo verejnej kaplnke

Bohatá história, známe osobnosti, skvosty architektúry, to všetko láka domácich i zahraničných turistov

Olšanských cintorínov (dnešná Nová obradná sieň). Prvá vďaka začala fungovať 23. novembra 1921. Odvtedy sa prejavuje pokles tvorby plastiek, dochádza k stagnácii rozvoja a údržby pražských cintorínov. Začínajú sa stavať krematóriá (Strašnice a neskôr Motol) a s nimi súvisiace urnové pohrebiská. Ako nový prvok vznikali rozptýlené lúky, kolumbárne pohrebiská a oddelenia urnových hrobov.

V sedemdesiatych rokoch dvadsiateho storočia nastala tendencia rušiť niektoré pražské cintoríny, ako napríklad II. – V. cintorín na Olšanoch a cintorín v Záběhlicích.

Na území hlavného mesta Prahy sa rozkladá celkovo 70 lokalít cintorínov, z toho 29 spadá pod Správu pražských cintorínov. 38 je zverených do starostlivosti mestských častí. Pohrebný ústav hlavného mesta Prahy spravuje dva areály krematórií s urnovými cintorínmi a jeden zatiaľ nefunkčný cintorín (lokalita Evanjelického cintorína v Prahe 10 – Strašnicích). Zostávajúce cintoríny sú cirkevné.

nedajte šancu náhode

POISTOVŇA
POŠTOVEJ BANKY

Účet nemusí byť to jediné, čo zostane...

Myslite na svojich blízkych a využite výhodné **poistenie pohrebných nákladov** od Poistovne Poštovej banky.

AKCIA! Darček pre prvých 2 000 klientov pri dojednaní min. poistnej sumy 2 000 €. Akcia trvá od 3. 9. do 19. 11. 2012*. Darčekom je **skladací dáždnik**.

informujte sa:

osobne
na viac ako 1 500 poštách a v pobočkách banky

telefonicke
02 3300 0031

elektronicky
www.ppabk.sk

* Táto akcia Poistovne Poštovej banky, a. s., platí do odvolania, najneskôr však do 19. 11. 2012. Podmienky akcie sú zverejnené na internetovej stránke [www.ppabk.sk].

Veľkoobchod s urnami a pohrebnými pomôckami

URNY

ocel, mosadz, meď ...

VOZÍKY

vozíky na kvety a vence

vozíky na prepravu truhiel

RÔZNE

prepravné vaky XXL

pohlcovače pachu
(spray, prášok)

vytex dp s.r.o.

www.vytex.sk

email: info@vytex.sk

Tel: 033 7794594

Nové pravidlá v pohrebných službách sa osvedčili

"Skutočnosť, že niektoré pohrebne služby mali monopolné postavenie na trhu, im umožňovala diktovať si ceny. Otvorením trhu s pohrebnými službami sa zaviedla konkurencia medzi nimi, čo umožňuje občanovi vybrať si."

MUDr. Richard Raši, MPH

Richard Raši, primátor mesta Košice je jedným z navrhovateľov zákona o pohrebných službách, ktorý sa v praxi uplatňuje už dva roky. Tvrdí, že o pohrebnej službe majú rozhodovať iba pozostalí a dôležité je, aby sa na smrti zosnulého v úvodzovkách „nikto nepriživoval“. Ako bývalý exminister zdravotníctva si uvedomoval opakované konflikty medzi majiteľmi pohrebných služieb, prevádzkovateľmi pohrebísk a zdravotníckymi zariadeniami, a tak zaviedol nové, férovejšie pravidlá. Porozprávali sme sa s ním o tom, ako vníma fungovanie pohrebníctiev dnes z pozície primátora mesta Košice.

Aká je situácia v pohrebných službách patriacich pod správu mesta Košice z vášho pohľadu ako primátora mesta? Koľko cintorínov mesto priamo spravuje? Čo by bolo potrebné zlepšiť?

Mesto Košice priamo nespravuje žiadny cintorín. Ich správu vykonáva súkromný subjekt, ktorý zároveň poskytuje aj pohrebne služby. Na území mesta sa nachádzajú dva cintoríny v úplnom vlastníctve mesta a ďalších 14 cintorínov v čiastočnom vlastníctve mesta. Vzhľadom na súčasný technický stav budov a vybavenia by bolo vhodné viaceré objekty zrekonštruovať. Problémom však je financovanie týchto rekonštrukcií.

Verejný cintorín v Košiciach
foto: www.kosice.sk

Odborníci z oblasti pohrebníctva už niekoľko rokov upozorňujú na ubúdanie hrobových miest. To môže vyústiť do situácie, že o pár rokov nebude kde pochovávať. Do akej miery máte túto situáciu vyriešenú priamo v Košiciach?

Je pravdou, že mnohé obce a mestá na Slovensku sa stretávajú s nedostatočnou kapacitou cintorínov. Košice majú v súčasnosti na verejných cintorínoch dostatok miesta na pochovávanie. Novým trendom je nárast záujmu o kremáciu, čo znižuje priestorovú náročnosť pochovávaní. Napriek tomu majú Košice na cintorínoch k dispozícii dostatok plôch, o ktoré je možné pochovávanie ešte rozšíriť.

Uvažuje mesto do budúcnosti s výstavbou nového cintorína, prípadne krematória, ktoré by slúžilo obyvateľom mesta?

Demografický vývoj mesta, vzhľadom na rastúci počet obyvateľov a zvyšujúci sa priemerný vek, zvyšuje tlak na zabezpečenie nových hrobových miest. Výstavby nových cintorínov chystané nie sú, nakoľko súčasné kapacity postačujú. Napriek tomu mesto spolu so správcom cintorínov investuje do ich obnovy a prípravy budúcich hrobových miest. V krematóriu prebehla v roku 2010 rekonštrukcia, kedy bola zakúpená nová, energeticky úspornejšia kremačná pec.

Ešte v roku 2010 ste boli jedným z navrhovateľov zákona o pohrebníctve, ktorý platí od januára minulého roka. Ako

Košice

Slovo majú primátori

- rozhovory
- reportáže

by ste zhodnotili jeho účinnosť dnes – naplnil potreby praxe, alebo má ešte nejaké rezervy, ktoré by bolo treba v budúcnosti odstrániť?

Jedným z výsledkov, ktoré zákon priniesol, je liberalizácia trhu s pohrebnými službami. Nehovoríme tu iba o šírke ponuky a o cene poskytovaných služieb, ale aj o možnosti výberu. Pohreb je pre pozostalých mimoriadne citlivou záležitosťou, a preto si myslím, že je dôležité vytvoriť také podmienky, aby mali možnosť vybrať si podľa svojich požiadaviek. Pokiaľ mali pozostalí zlú skúsenosť s niektorou pohrebnou službou, pred prijatím zákona o pohrebníctve sa mohlo veľmi ľahko stať, že na túto pohrebnú službu by boli odkázaní opäť. To sa už teraz stať nemôže. V neposlednom rade sa nepotvrdili ani obavy o zvyšovaní cien za pohrebne služby, konkurencia to jednoducho nedovolila.

Uvedený zákon, okrem iného, priniesol aj zákaz reklamy na pohrebne služby v nemocniciach či domovoch dôchodcov. Obmedzil, podľa vás, rôzne praktiky, s ktorými ste sa dovtedy stretávali v praxi?

Samozrejme, že sme tento zákon prijímali, aby sme zabránili praktikám, ktoré podľa nás neboli v poriadku. Po prijatí zákona musia byť príbuzní alebo obec včas upovedomení o úmrtí, čím sa poskytne dostatočný priestor pre pozostalých na výber pohrebnej služby a zabezpečenie pohrebu. V neposlednom rade sú uložené povinnosti pre zdravotnícke zariadenia a zariadenia sociálnych služieb ako nakladať s ľudskými pozostatkami s ohľadom na dôstojnosť zosnulého, čistenie pozostalých a náklady spojené s prevozom a uložením pozostatkov.

Niektoré pohrebne služby tvrdia, že si svoju „cestičku“ k pozostalým nájdu napríklad cez lekárov, ktorí im do ruky vtisnú vizitku, prípadne lekári pri svojej činnosti ponúkajú tú alebo onú pohrebnú službu. Vy ste v rokoch 2008 až 2010 pôsobili ako minister zdravotníctva. Máte poznatky o takýchto prípadoch? Čo by ste radi v budúcnosti presadili?

Rovnako, ako reklamu pohrebných služieb v sociálnych

zariadeniach, považujem takéto konanie za neetické. Starostlivosť a pozornosť lekárov má byť sústredená na zdravotný stav pacienta a nie na ponúkajú služieb tretích strán. Akékoľvek iné záujmy lekára, ktoré odvádzajú jeho pozornosť od starostlivosti o zdravotný stav pacienta, považujem za nemorálne a neetické. Som za rozšírenie zákazu reklamy pohrebných služieb v zdravotníckych a sociálnych zariadeniach aj o ambulancie lekárov.

Presadenie zákona o pohrebníctve sa nestretlo len s pozitívnymi ohlasmi. Napríklad v pohrebníctve mesta Bratislavy avizovali, že zákon môže spôsobiť zdrazenie poplatkov za hrobové miesta minimálne o 10 percent. Ako vnímate, s odstupom času, tieto ohlasy z minulosti – naplnili sa hrozby o zdrazení poplatkov za hrobové miesta?

Skutočnosť, že niektoré pohrebne služby mali monopolné postavenie na trhu, im umožňovala diktovať si ceny. Otvorením trhu s pohrebnými službami sa zaviedla konkurencia medzi nimi, čo umožňuje občanovi vybrať si. Konkurencia sa netýka len cenovej úrovne, ale aj kvality ponúkaných služieb. V Košiciach sa poplatky za hrobové miesta nezvyšovali od roku 2006, kedy boli schválené prevádzkové poriadky cintorínov. Jediné zvýšenie bolo pod vplyvom zvýšenia dane z pridanej hodnoty, a to z 19 na 20 percent.

Áká je, z vášho pohľadu, spolupráca medzi mestom Košice a súkromnými organizáciami v správe mestských cintorínov? Čo by mali pohrebne služby zlepšiť?

V Košiciach sme spokojní s modelom, ktorý sme zaviedli. Na druhej strane, vnímame aj možnosť zneužitia tohto systému správcom. Za potrebné považujem ujasniť vzťah medzi pohrebnými službami a správcami cintorínov. Súčasťou obradných miestností, ktoré správca sprístupňuje, je totiž aj technické vybavenie, ktoré pracovníci pohrebnej služby nemusia vedieť obsluhovať. Je preto potrebná súčinnosť medzi oboma stranami, avšak v tejto oblasti nie sú presne upravené pravidlá spolupráce.

-zv-

Obradná sieň
foto: www.kosice.sk

MUDr. Richard Raši, MPH, bol minister zdravotníctva od 3. júna 2008 do 8. júla 2010. Od 21. decembra 2010 až do súčasnosti je primátorom Košíc. V roku 1995 absolvoval Lekársku fakultu Univerzity Pavla Jozefa Šafárika (UPJŠ) v Košiciach v odbore všeobecné lekárstvo. Titul Master of Public Health (MPH) získal v roku 2004 na Slovenskej zdravotníckej univerzite v Bratislave (SZU). Od roku 1995 pracoval na Klinike úrazovej chirurgie v Fakultnej nemocnici L. Pasteura v Košiciach, kde od roku 2004 pôsobil ako námestník pre liečebno-preventívnu starostlivosť. V marci 2007 bol vymenovaný za riaditeľa Fakultnej nemocnice s poliklinikou v Bratislave.

Vízia cintorína, pohrebnej architektúry budúcnosti

Mária Bednáriková

Aká je vízia cintorína, pohrebnej architektúry budúcnosti? Aké druhy priestoru, objektov a tvarov môžu vlastne predstavovať cintoríny? Ako vidia svetoví architekti ideálny cintorín budúcnosti? Jednoznačnou odpoveďou na tieto otázky sú futuristické návrhy cintorínov, pohrebnej architektúry budúcnosti, ktoré sú kolážou lokálneho a globálneho, štandardného a špecifického, reálneho a imaginárneho. K týmto koncepciám možno zaradiť aj nasledujúci príklad.

Futuristický návrh vznášajúceho sa cintorína

Ďalšia odvážna, pôsobivá vízia cintorína budúcnosti je návrhom architektonického ateliéru NaJa & deOstos. Autori Nannette Jackowski a Ricardo de Ostos navrhli obrovskú pohrebnú štruktúru vznášajúcu sa nad vojnou poznačenými ulicami Bagdadu.

Myšlienka

Architekti boli na začiatku tvorivého procesu postavení pred úlohu priblížiť verejnosti situáciu na Strednom východe. Architektonický ateliér NaJa & deOstos sa pokúsil vysporiadať s veľmi citlivou otázkou akou je invázia resp. zásah v Iraku a s tým korešpondujúce straty na životoch. Vznášajúci sa cintorín v Bagdade, pre ktorý bol tento futuristický návrh koncipovaný, je reakciou na rastúci počet vojnových obetí, a teda aj na zvyšujúcu sa intenzitu pochovávaní zosnulých vo vojnu postihnutých oblastiach, vo všeobecnosti aplikovateľný aj na globálny nárast populácie.

Architekti definujú svoj návrh ako teoretický projekt architektúry. Od roku 2004, kedy vznikla jeho prvá skica, až do roku 2006 autori skúmali, čo môže architektúra ponúknuť, keď je konfrontovaná s mimoriadnymi kultúrnymi, spoločenskými a politickými scenármi, ako napríklad kríza na Strednom východe. Výsledkom ich snahy je neuveriteľný, fantastický projekt, ktorý priam vyráža dych. Podľa návrhu by totiž zosnulí boli pochovaní vo vznášajúcom sa cintoríne, bližšie k tomu, čo mnohí veriaci opisujú ako „ideálne miesto“ alebo „nebo“.

Inšpirácia

Nielen veda, ale aj architektúra kráča dopredu míľovými krokmi. Pohrebná štruktúra vznášajúceho sa cintorína, ako vystrihnutá zo sci-fi filmu je toho dôkazom. Budova

totiž pripomína obrovskú vzducholod, ktorá však v danom prípade slúži ako cintorín.

Tvorcovia sa nechali inšpirovať pomyselnou sieťou, vytvorenou trasami nekonečných letov nákladných lietadiel, prepravujúcich mŕtvych koalíčných vojakov do ich domovských krajín, a tiež nespočetných dopravných lietadiel pátrajúcich po zranených, dostávajúcích sa leteckou dopravou z bojišť do zdravotných jednotiek. Výsledkom je imaginárna „geografická sieť“, autormi zhmotnená do vznášajúcej sa pohrebnej štruktúry.

Kompozícia

Čo podnietilo tvarovú formu návrhu? Kompozícia stavby je podriadená predovšetkým jej špecifickej funkcii a netradičnej exponovanej polohe. Stavba je navrhnutá vo veľmi osobitom štýle. Architekti „zabalili“ návrh do nadčasovej abstraktnej formy. Autori zvolili odvážny prístup k proporcií, pričom pracujú s obrovským objemom. Vznášajúci sa cintorín v Bagdade navrhli ako dominantu pre vojnou poznačené mesto.

Základom kompozície vznášajúceho sa cintorína je dvojvrstvová horizontálna skladba objemov v priestore. Autonómnosť dominantnej hmoty akcentujú pravidelne vysunuté menšie hmoty v tvare lievika, približne rovnakej veľkosti, vybiehajúce do otvoreného priestoru.

Kompozičné riešenie objektu je založené na dynamicky tvarovanom objeme, jeho otvorenosti a vzdušnosti. Návrh vznášajúceho sa cintorína je charakteristický použitím ladných organických tvarov, ktoré sa zásadne podieľajú na jeho výslednom futuristicko-nadčasovom vzhľade. Projekt nenapodobuje geometrický charakter ostatných stavieb v okolí, nekopíruje ich raster, ale vytvára si vlastnú identitu. Na rozdiel od hranatých tvarov budov v Bagdade, architekti Nannette Jackowski a Ricardo de Ostos vytvorili jedinečnú štruktúru. Zaoblené krivky nájdeme

Ricardo de Ostos a Nannette Jackowski, naja-deostos.com

ako na fasáde, tak aj v interiéri. Návrh sa vyznačuje jednotnou farebnosťou, sviežim vzhľadom a dizajnom.

Funkcia

Architektonický ateliér NaJa & deOstos navrhol sebestačnú vznášajúci sa cintorín reprezentujúci doslova vysunutý mestský satelit – samostatnú mestskú štvrť s nezameniteľným architektonickým výrazom v nadčasovom dizajne. Vo vzduchu nad mestom, voľne umiestnená, samostatne fungujúca pohrebná štruktúra premostuje rozdielne úrovne. Prichádzajúci pozostalí vstupujú do cintorína zdola, kde sa začína aj pozvoľne sa dvíhajúca rampa. Stúpajúci po nej sa pozostalí pomaly dostávajú až na prvé podlažie cintorína. Obrovská rampa vedie návštevníka v ústrety vznášajúcej sa konštrukcii. Kráčanie po rampe znamená pozvoľne sa vzdalovať viac a viac smerom nahor od pôvodného, súčasného mesta. V koncovom bode sa nachádza vstup do cintorína.

Návrh v sebe spája viacero funkcií. Väčšiu časť plochy cintorína zaberajú priestory vyčlenené pre pochovávanie. Súčasťou návrhu je aj päť samostatných mešít v tvare lievika s otvoreným priehľadom na oblohu. Okrem vstupných priestorov sú tu tiež priestory, ktoré slúžia pohrebným aktivitám a v neposlednom rade zároveň priestory ponúkajúce možnosť odpočinku a relaxácie. Projekt takisto zahŕňa samostatne fungujúce mechanizmy zabezpečujúce

výrobu plachiet, do ktorých sú podľa moslimskej tradície po úmrtí zabalené telá zosnulých. Celý objekt funguje ako jeden nezávislý systém.

Vznášajúci sa cintorín má dve výškové úrovne. Prvé podlažie, ktoré vytvára nevšedný verejný priestor poskytujúci okrem iného nezameniteľný zážitok z pohľadu na mesto pod ním, je prístupné pre rodinných príslušníkov, priateľov aj návštevníkov. Druhé je vyhradené iba pre nevozťažníkov. Interiér návrhu charakterizuje otvorenosť. Vnútrajšok je rozlične členitý, rampy mu dodávajú priestorovosť a podporujú tiež vnútornú dynamickosť.

Konštrukcia

Hlavnými konštrukčnými aspektmi projektu sú pokrokové materiály a aerodynamika. Vďaka použitiu moderných technológií sa cintorín môže vznášať nad mestom. Komunikačne zabezpečujú objekt predovšetkým rampy, ktoré umožňujú bezbariérový prístup. Vonkajší futuristický charakter návrhu je dosiahnutý obložením stien kovovými tabuľami. Vo farebnosti objektu prevažuje biela farba. Konštrukčné riešenie je vysoko účelné a zároveň veľmi pôsobivé. Konštrukcia cintorína zanecháva pocit priestoru, ľahkosti a vzdušnosti.

Projekt vznášajúceho sa cintorína jasne reaguje na aktuálne výzvy tisícročia. Autori vytvorili nový moderný cintorín v netradičnom prostredí v tesnej väzbe na mesto. Návrh reprezentuje unikátne materiálové riešenie, ide o vzdušnú priestorovú štruktúru, ktorá má prínos funkčný, ako aj estetický. Tento projekt neštandardnej architektúry podnecuje záujem verejnosti. A hoci daný nápad – idea môže znieť predčasne, zaslúži si našu pozornosť. Čo ak sa práve silueta vznášajúceho sa cintorína stane novým symbolom pohrebnej architektúry budúcnosti? Čo ak práve tento návrh nie je iba experimentom, ale aj predvídajúcou víziou budúcnosti?

Od našej stálej prispievateľky Márie Bednárikovej

Urny za najlepšie ceny • JADE - záruka kvality

Schránka na urnu s bodovým osvetlením • Ručne zdobená keramika vyniká svojou kvalitou, detailami • Fotografie na keramike • Garantujeme krátke dodacie lehoty a bezkonkurenčne nízku cenu

JADE - Judita Hengericsová - Komárno
www.judithengerics.site50.net

e-mail: judit.hengerics@mail.t-com.sk kontakt: 0905 874 085

Kamenárstvo - fotokeramika

DRAGO 0903 718 032

prevádzka Ružinovský cintorín

Priekopnícka 23, 821 06 Bratislava

V novom seriáli **Nezabuditeľní herci** sa pozrieme na osudy známych hercov, ktorí už medzi nami nie sú, prípadne bravúrne za svojho života zvládli úlohy spojené s pohrebom či úmrtím. Začíname kráľom komikov – českým hercom **Vlastimilom Burianom**.

NESMRTEĽNÝ KRÁĽ KOMIKOV - ŽIJE VO FILMOCH

Osud mu priniesol oslnivé úspechy, slávu, bohatstvo i tragický koniec. Jeho herectvo stálo na improvizácii, láskavom humore i na čiernej satire, ktorými si získaval publikum. Sadli mu najrôznejšie herecké úlohy – živé a dynamické. Bol vynikajúcim komikom a svojim bezprostredným, spontánnym humorom a mimoriadnym darom okamžite parodoval všetko patetické, vznešené a snobské, čo imponovalo najširším ľudovým vrstvám v 30. a 40. rokoch 20. storočia.

Detstvo prežil na Žižkove

Vlasta Burian, vlastným menom Josef Vlastimil Burian, sa narodil 9. apríla 1891 v Liberci. Jeho otec bol krajčírom a zároveň aj vášnivým ochotníkom, v ktorého „šlapajach“ šiel aj jeho syn Vlasta. Po presťahovaní do Prahy bývali na Žižkove, kde bolo veľa kabaretov a šantánov (ľudových zábavných miestností), ktorých neoddeliteľnou súčasťou boli aj komici. Práve tam našiel Vlasta inšpiráciu pre svoje budúce herecké úlohy. Najskôr vo veľkých pražských divadlách dostával iba malé úlohy. Zlom nastal vtedy, keď mu riaditeľ Karel Hašler ponúkol miesto v kabarete Rokoko. Vlastovi kabaret veľmi prirástol k srdcu a tu objavil v sebe aj jedinečný komediálny talent. To všetko bolo navyše doplnené jeho originálnymi pohybmi a piesňami, ktoré len ďalej umocňovali výsledný dojem z jeho vystúpení. V rokoch 1910 – 1924 vystriedal postupne množstvo kabaretov i divadiel. Významným v jeho živote bol rok 1925, kedy založil vlastné divadlo – Divadlo Vlasty Buriana, ktoré sídlilo na Václavskom námestí v Prahe a pracovalo v ňom veľa slávnych hercov. Zavreli ho až Nemci v roku 1943.

tvrdým tréningom. V rokoch 1923 – 1956 účinkoval v štyroch nemých a 36 zvukových filmoch, väčšinou to boli komédie. Jeho prvým filmom bola komédia Tu ten kameň (1923). Medzi jeho známe filmy patria napríklad To nepoznáte Hadimršku (revident Popelec Hadimrška), Lelíček ve službách Sherlocka Holmese (dvojúloha Františka Lelíčka a portorického kráľa Fernanda XXIII.), Nezlobte dědečka (trojúloha Emany Pípy, mladšieho strýčka Jonáša a staršieho strýčka Jonáša), Ducháček to zařídí (Jan Ducháček), U pokladny stál (ošetřovatel v nemocnici Kryštof Rozruch).

Funerák – namiesto pohrebu svadba

Nezabuditeľný bol Vlasta Burian vo filme Funerák, kde hral zamestnanca pohrebného ústavu Vendelína Pletichu. Film bol natočený v roku 1932 a vznikol za necelých šesť dní. Vendelín hneď v úvode filmu telefonuje so svojím nadriadeným a prepočuje, že má kúpiť svadobný

dar a doručiť ho šéfovej príbuznej. Na uvedenú adresu sa vyberie preto, aby tam zorganizoval pohreb. Keď sa tento omyl vysvetlí, Plechita za pohostenie predvedie svadobným hosťom tance a piesne rôznych národov. To však nie je všetko. Jeden z hostí, dedko Boleslav Hnipírdo, zažije pri ceste do Prahy zrážku vlakov pri Vrňanoch. Keďže sa mu nič nestalo, nechce žiadať o bolestné. Jeho rozprávanie podnikavého Vendelína Pletichu privedie na výborný nápad, ako by sa z poisťovne dali vylákať nejaké peniaze. S previazanou nohou sa vyberie na riaditeľstvo železníc. Vydáva sa za falošného Boleslava Hnipírda a je podrobne vyšetrovaný ohľadom nehody. Vďaka

svojej „urozprávanosti“ na seba prezradí, že naskočil do idúceho vlaku, nemal zakúpený lístok, teda cestoval na čierno a zatiahol záchrannú brzdú. Nakoniec mu je vypočítané bolestné a za priestupky mu vymerali pokutu. Tá prevyšuje bolestné o štyristo korún.

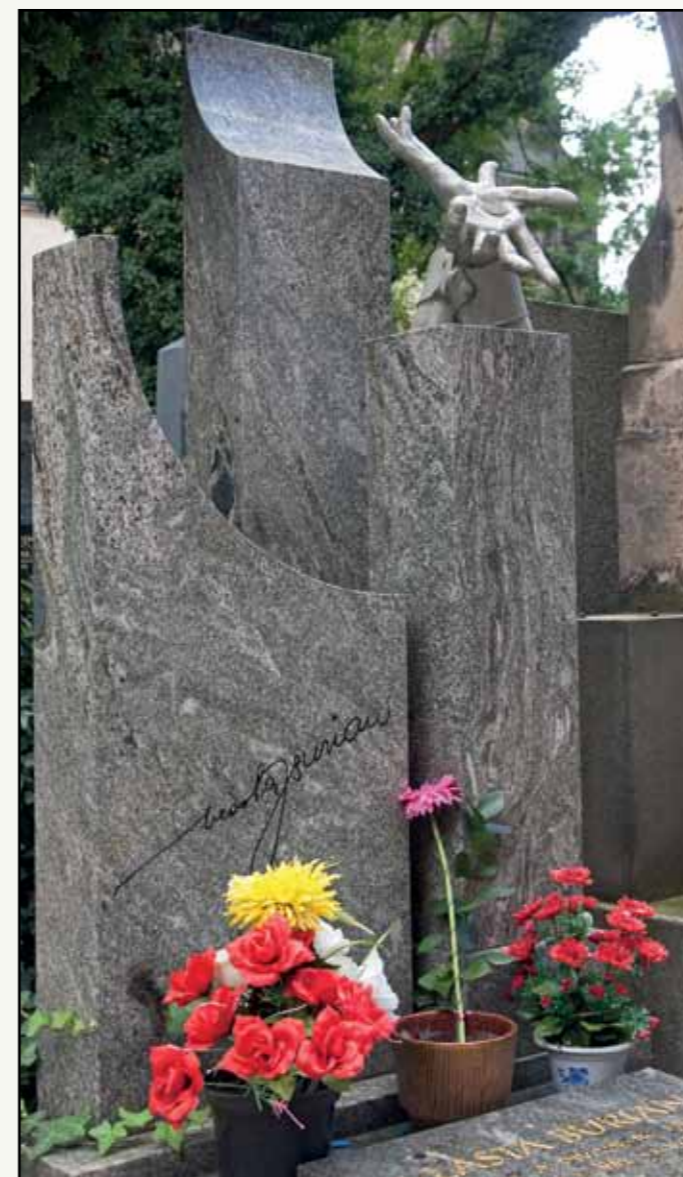
Vo väzení – za liguéra a za "vola" císaře pána

A ešte je tu jeden film z roku 1932, v ktorom úmrtie zamotá celý dej – Anton Špelec, ostrostrellec. Ide o ďalší z Burianových filmov, kde vidieť jeho majstrovské umenie. Povoláním je síce výrobcom hudobných nástrojov,

ale telom a dušou je ostrostrelcom domobrany. Raz do roka sú vyznamenaní jeho zaslúžilí členovia, a tak aj on čaká, že dostane medailu. Keď sa tak nestane, sklamanie utápa v krčme veľkým množstvom alkoholu „liguéra“. Tam povie známu vetu – „císař pán je vůl“ – za čo má ísť do väzenia na tri mesiace nepodmienečne. Lenže tam sa mu nechce, tak uplatí svojho pomocníka, ktorý zase uplatí iného chudobného chlapíka, aby si to za neho odsedel. Keď ten chudák vo väzení zomrie, nastáva pre Antona závažný problém. Vyrieši ho bravúrne. Začne predstavovať svojho brata, ktorého od mladosti nevidel. Všetci mu uveria a jeho život sa vracia do zabehnutých koľají. Lenže nasledujúci rok ho vrchnosť opäť zabudne vyznamenať. Vyzerať to, že všetko začne nanovo...

Na sklonku života zbavený cti

Verejnú Vlastu Buriana poznala ako zábavného spoločníka, v súkromí bol ale melancholický a náladový. Uzatváral sa do seba vo svojej vile v Dejvicích, ktorú mal luxusne zariadenú. Pri vile mal bazén a tenisový kurt, jazdil na najnovších modeloch áut, organizoval poľovačky a utrúcal. V roku 1944 ho na základe vykonštruovaných obvinení odsúdili za kolaboráciu s nemeckými okupantmi do väzenia, na pokutu pol milióna korún a zhabali mu celý majetok. Bol zbavený slávy i cti, ktorú si budoval celý život. Hoci ho neskôr prepustili, občas niečo zahral, ale pretĺkal sa veľmi ťažko. Zomrel pred 50-timi rokmi, 31. januára 1962 v Prahe vo veku nedožitých 71 rokov na pľúcnu embóliu. Jeho meno očistili až v roku 1994. Telesné pozostatky „kráľa komikov“ preniesli vo februári 2002 z pražského Vínohradského cintorína do nového hrobu na Vyšehrade.

Ostatky Vlastimila Buriana boli prevezené na pražský Vyšehrad. V minulosti náhrobok zdobila majstrova busta, po krádeži ju nahradili známym umelcovým gestom (viď obálka magazínu).

Zuzana Voštenáková
Zdroj a fotografie: Filmografia Vlastu Buriana, Wikipédia, Commons Wikimedia, Česko-slovenská filmová databáza

Ak nastalo úmrtie v nemocnici

Čo všetko sa deje, ako ďalej postupovať, načo máte právo?

V roku 2011 zomrelo podľa štatistík Úradu verejného zdravotníctva na Slovensku 51 903 ľudí, z toho 25 106 žien a 26 797 mužov. Priemerný vek zomrelého muža bol 67,92 rokov, ženy 76,64 rokov. Možno predpokladať, že približne k šesťdesiatim percentám všetkých úmrtí dochádza na lôžkach v nemocniciach. Ako musí nemocnica postupovať v takýchto prípadoch a na aké informácie máte ako pozostalí nárok? Spýtali sme sa priamo v dvoch z nich.

Zápis v zdravotnej dokumentácii

V praxi sa pri prijatí pacienta do zdravotníckeho zariadenia nahlasuje personálu osoba, ktorej sa v prípade potreby poskytujú bližšie informácie, ak by došlo k zhoršeniu zdravotného stavu alebo k nečakanému úmrtiu pacienta. Meno, priezvisko a kontakt tejto osoby sa zapisuje do zdravotnej dokumentácie. Ak dotyčný nemá blízku osobu, ktorej sa majú oznamovať dôležité informácie, oznamuje ich nemocnica obci v mieste trvalého pobytu zosnulého, prípadne v obci, v ktorej došlo k úmrtiu.

Ako hovorí Ružena Maťašeje z referátu internej a externej komunikácie Fakultnej nemocnice s poliklinikou F. D. Roosevelta v Banskej Bystrici „prevažná väčšina pacientov, ktorí v našom zdravotníckom zariadení skonajú, sú pacienti starší, dlhodobo chorí, zaťažení viacerými vnútornými ochoreniami.“ Potvrďuje to aj Katarína Kapustová, PR manažérka Univerzitnej nemocnice v Martine. „Vo všeobecnosti možno povedať, že ide najmä o chronicky chorých pacientov vo vyššom veku života, o onkologických pacientov a o ľudí v po traumatologických stavoch.“

Čo sa deje dve hodiny od úmrtia

Pri úmrtí pacienta v nemocnici kontaktujú osobu uvedenú v jeho zdravotnej dokumentácii. Čo sa však s telom zosnulého deje ďalej? Najskôr zdravotnícki pracovníci musia mŕtve telo po dobu dvoch hodín od úmrtia ponechať na lôžku a nemanipulovať s ním, ani ho neprevážať. Tento postup musia dodržiavať všetky nemocničné zariadenia na Slovensku. „Telo je do dvoch hodín po úmrtí ponechané na nemocničnom oddelení, kde pacient skončil. Potom je prevezené na pracovisko starostlivosti o telá zomrelých, kde je uložené do chladiaceho zariadenia. Z Úradu pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou je prizvaný obhliadajúci lekár, ktorý vykoná obhliadku a rozhodne, či je potrebné vykonať pitvu,“ spresňuje Ružena Maťašeje.

Komu zavolá nemocnica ako prvému?

Zdravotnícke zariadenie musí viesť záznam o oznámení úmrtia blízkej osobe alebo obci, po bezodkladnom oznámení smrti. „Za blízkych príbuzných, ktorých môžeme informovať o úmrtí považujeme v zmysle interných predpisov a platnej legislatívy (zákona o pohrebníctve) manžela, manželku, dcéru, syna,“ dodáva Ružena Maťašeje.

Podobne je tomu napríklad aj v Martinskej nemocnici. Pokiaľ napríklad žijete spolu v jednom zväzku ako druh a družka, o úmrtí vás nemocnica nemusí v zmysle zákona informovať. „Informácie však môžeme poskytnúť aj inej osobe, ak ju pacient uvedie ako kontaktnú osobu v zdravotnej dokumentácii. Ak zosnulý nemá príbuzných, naše sociálne sestry komunikujú s príslušným mestským úradom a jeho pracovníci zabezpečia náležitosti súvisiace s pohrebom,“ konštatuje Katarína Kapustová. Nemocnica nevydáva pozostalým žiadne doklady o úmrtí, vydáva len osobné veci zosnulého. Toto má v kompetencii Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou.

Pohrebné služby „bez kšeftovania“

Zákon o pohrebníctve od januára 2011 zakázal ponúkať a propagovať pohrebnícke služby v zdravotníckych zariadeniach nielen ich prevádzkovateľom, ale aj zdravotníkom. Každá nemocnica, ale i zariadenie sociálnych služieb, si museli vyčleniť priestor na dočasné uloženie mŕtvych, aby ste ako pozostalí mali dostatočný čas vybrať si pohrebníctvo podľa vlastného uváženia. Môžete si tiež premyslieť, či sa rozhodnete pre kremáciu zosnulého, alebo pre klasický pohreb. Telo zomrelého je zdravotníckym zariadením vydané príbuzným, alebo pohrebnej službe na základe ich splnomocnenia.

Posledné doklady pre pozostalých

Termín prebratia zosnulého tela určuje prehliadajúci lekár poverený Úradom pre dohľad nad zdravotnou

starostlivosťou, ktorý vystavuje aj dokumentáciu s tým spojenú. Pozostalí musia disponovať listom o prehliadke mŕtveho, štatistickým hlásením o úmrtí alebo pasom zosnulého. Oprávnený na vydávanie pasu pre mŕtveho je príslušný lekár samosprávneho kraja. Ak ide o medzinárodný prevoz, prevoz exhumovaných ostatkov, o prevoz zosnulého na infekčnú chorobu alebo za mimoriadnej epidemiologickej situácie a o prevoz mŕtvych, kde kauzálnou príčinou úmrtia bola vysoká dávka ionizujúceho žiarenia, vydáva pas pre mŕtveho príslušný Regionálny úrad verejného zdravotníctva. Pokiaľ sa vykonala pitva na pracovisku Úradu pre dohľad, pas pre mŕtveho vydáva príslušný zodpovedný lekár pracoviska Úradu.

-zv-

Príbuzní majú právo poznať príčinu úmrtia

Viete, kedy môžu úrady nariadiť pitvu zosnulého? Možno pitvu odmietnuť? Na tieto i ďalšie otázky odpovedá Radoslava Muchová, hovorkyňa Úradu pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou.

■ úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou

Majú nemocnice na Slovensku voči vášmu Úradu nejakú povinnosť v súvislosti s úmrtím pacienta?

Lekári na základe poverenia vydaného Úradom pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou (ďalej len „Úrad“) vykonávajú v nemocniciach alebo u poskytovateľov zdravotnej starostlivosti prehliadky všetkých mŕtvych. Podľa ich odborného rozhodnutia buď navrhnu alebo nenavrhnú vykonať pitvu podľa zákona č. 581/2004 Z. z. Usmernenie príbuzných a poskytovanie informácií príbuzným sú v prípade úmrtia v nemocničnom zariadení v kompetencii poskytovateľa zdravotnej starostlivosti.

Čo od vášho Úradu najčastejšie žiadajú pozostalí preveriť?

Pozostalí sa najčastejšie zaujímajú o príčiny úmrtia a diagnostické postupy. Či už v súvislosti s úmrtím požiadajú o takéto informácie alebo nie, vždy majú právo požiadať Úrad o vykonanie dohľadu, či bola ich príbuznému správne poskytnutá zdravotná starostlivosť. V prípadoch, ak patológ alebo súdny lekár zistí nezrovnalosť v diagnóze stanovenej lekármi počas života a diagnóze určenej pitvou, Úrad vykoná dohľad aj bez podnetu príbuzného.

Pitvu nemožno vykonať, ak ju osoba alebo jej zákonný zástupca počas života osoby odmietli. Čo platí v takýchto prípadoch?

Odmietnutie pitvy musí mať písomnú formu, musí obsahovať údaje, ktoré umožnia jednoznačne určiť osobu, ktorá

pitvu odmietla, vlastnoručný podpis osoby, ktorá pitvu odmietla, a dátum vyhotovenia. Odmietnutie pitvy musí byť doručené Úradu, ktorý ho eviduje a uchováva 10 rokov odo dňa úmrtia osoby. Úrad vedie zoznam osôb, ktoré počas života odmietli pitvu. Existujú však prípady (rovnako určené zákonom), kedy je pitva vykonaná aj napriek vyjadrenému nesúhlasu. Závisí to od okolností úmrtia (napríklad podozrenie z vraždy, náhla smrť, traumy a podobne) a nezávislého posúdenia prehliadajúcim lekárom povereným Úradom.

Na čo ešte pacienti zabúdajú pri úmrtí príbuzného v nemocnici?

V prípade, ak nie je prehliadajúcim lekárom nariadená pitva, príbuzní zomretého pacienta si musia zvoliť pohrebnú službu, ktorá vykoná všetky potrebné úkony. To platí aj v prípade nemocničných zariadení. Osobné veci a doklady si musia príbuzní zomretého pacienta vyzdvihnúť priamo v nemocničnom zariadení (to platí aj v prípade nariadenia pitvy). Informácie ohľadom zdravotného stavu a liečebných postupov u poskytovateľa zdravotnej starostlivosti môžu získať podľa zákona č. 576/2004 Z. z. len u tohto poskytovateľa, príp. môžu podať podnet na Úrad, ak majú podozrenie na nesprávne poskytovanú zdravotnú starostlivosť.

-zv-

Chladiace zariadenia - ilustračné foto

V dňoch 8. až 10. novembra sa na trenčianskom výstavisku Expo Center uskutoční Medzinárodná kontraktačno - predajná výstava pod názvom SLOVAK FUNERAL 2012. Ide o historicky prvé podujatie na Slovensku, ktoré je zamerané na oblasť pohrebníctva. Na tému prípravy, programu a organizačných záležitostí sme sa porozprávali s generálnym riaditeľom a predsedom predstavenstva Expo Center Trenčín, Ing. Emilom Dobiášom, ktorý organizuje výstavu, a taktiež s predsedom Slovenskej asociácie pohrebných a kremačných služieb Ladislavom Strížom, ktorý prevzal záštitu nad podujatím.

Pozývame vás na výstavu

[Odpovedá Ing. Emil Dobiáš]

Pohrebníctvo bolo vo verejnej mienke na Slovensku dlhé roky vnímané ako tabu. Ako ste reagovali na myšlienku organizovania výstavy s takouto témou?

Náš výstavný areál je predurčený na organizovanie špecializovaných odborných podujatí s rôznym zameraním. Tematika pohrebníctva je síce na slovenskom výstavníckom trhu možno vnímaná ako neobvyklá, ale v zahraničí nie je novinkou. Ide o špecifické podujatie určené pre konkrétnu odbornú verejnosť.

Myslíte si, že slovenská verejnosť je pripravená na takúto výstavu?

Doba sa mení. Veci, o ktorých sa v minulosti na verejnosti nehovorilo, sú dnes bežnou súčasťou našich životov. Závisí to od spôsobu, akým im to ponúknete.

Okrem slovenských vystavovateľov sa do Trenčína chystajú aj vystavovatelia zo zahraničia?

Medzi prihlásenými vystavovateľmi sú firmy z Českej republiky, Poľska, Maďarska a Nemecka. Nadalej rokujeme s firmami z ďalších krajín Európy.

Pohrebníctvo je špecifická oblasť. Majú vystavovatelia na organizátora nejaké netradičné technické požiadavky?

Prevažne ide o zabezpečenie štandardných výstavníckych služieb. K tým menej obvyklým požiadavkám možno zaradiť žiadosť vystavovateľa o pomoc pri povolení jazdy pohrebného koča ťahaného konským záprahom mestom Trenčín v pravidelných intervaloch.

Výstava o knihách či počítačoch je väčšinou určená pre širokú verejnosť. Myslíte si, že toto podujatie môže zaujať aj laickú verejnosť popri tej odbornej?

Výstava SLOVAK FUNERAL 2012 je určená predovšetkým pre odbornú verejnosť. Ťažko odhadnúť záujem laickej verejnosti o toto podujatie. Do našich životov ľudia vstupujú, ale bohužiaľ z nich aj odchádzajú, je to kolobeh života. Skutočnosť, s ktorou sa musíme zmieriť a do určitej miery pripraviť sa na ňu.

[Odpovedá Ladislav Stríž]

Ste pravidelným návštevníkom medzinárodných výstav v zahraničí. Prečo je potrebné, aby aj slovenské pohrebné a kremačné služby boli prezentované na podujatí tohto typu?

Pravidelne navštevujem medzinárodné výstavy, ktoré sú určené pre odborníkov z pohrebných a kremačných služieb. Najväčšie podujatia sa opakovane konajú v Paríži, Boloni, Varšave alebo v Riede, kde vystavovatelia každý rok predstavujú nové trendy v moderných technológiách spojených s pochovávaním, prepravou alebo úpravou zosnulých.

Myslíte si, že Slovensko v tomto smere zaostávalo?

Diplomaticky povedané, trochu áno. Medzinárodné výstavy tohto typu sú spojené jednak so vzdialenosťou, ale aj jazykovou bariérou, plynulý anglický alebo nemecký jazyk je jednou zo základných podmienok, aby ste sa

dorozumeli s prípadnými budúcimi partnermi. Modernizácia a inovácie aj v tomto smere sú podmienkou budúceho fungovania modernej pohrebnej služby, správy cintorína alebo krematória.

Pohrebníctvo bolo vo verejnej mienke na Slovensku dlhé roky vnímané ako tabu. Myslíte si, že slovenská verejnosť je pripravená na takúto výstavu?

Ja si myslím, že áno. Treba si uvedomiť, že dnešná mladá generácia (a nielen tá) nečerpá len z tradícií našich mamičiek, ale bežne používa internet, čo v konečnom dôsledku rozširuje zorné pole aj v poznatkoch o takej oblasti, ako sú služby spojené s pohrebom. Chtiac-nechtiac sa s takouto službou či už za života, alebo po smrti určite stretne.

Pohrebníctvo je široká oblasť. V ktorých oblastiach sme na špičkovej úrovni porovnateľnej so zahraničím a nemali by chýbať na podujatí?

Jednou z oblastí, ktorá je na vysokej úrovni, je aj výroba rakiev. Mnohí slovenskí výrobcovia sú úspešní aj na zahraničnom trhu a to nielen v Európskej únii. Som rád, že výrobcovia práve na takomto fóre prídu ukázať svoje výrobky nielen odbornej verejnosti, ale aj návštevníkom výstavniska. Netreba však zabúdať ani na malých a stredných podnikateľov, ktorí svoje výrobky produkujú len na slovenský trh. Práve tu majú možnosť po prvýkrát sa prezentovať takouto formou pod jednou strechou spoločne, pred širokou verejnosťou. Napríklad preprava zosnulých s novými modernými vozidlami je tiež jednou z podmienok imidžu modernej pohrebnej služby. Éra starej čiernej 1203-ky je už za nami a ostáva nám len nostalgia. Návštevníci výstavy si budú mať možnosť prehliadnúť aj nové moderné vozidlá či technológie pre cintoríny.

Môžete prezradiť niektoré zo sprievodných podujatí trojdňovej výstavy?

Pre návštevníkov výstavy máme pripravené zaujímavé sprievodné programy zamerané na často kladené otázky týkajúce sa prevádzky cintorínov. Tieto prednášky sa

budú konať priebežne po celý čas trvania výstavy. Snažili sme sa do programu priniesť prednášky, ktoré sa týkajú správy cintorína, pasportizácie hrobov či vykonávania výkopových prác na cintoríne. Povieme si o prevoze zosnulého zo zahraničia, o exhumáciách. Samostatná prednáška sa bude týkať krajinej a záhradnej architektúry na cintorínoch. Odborníci z Českej republiky prídu prednášať na tému Hrobár ako profesia.

Spomínali ste, že máte jedno prekvapenie pre verejnosť...

Pohrebníctvo na Slovensku malo svoje tradície a v duchu týchto tradícií sme sa rozhodli vrátiť trocha do minulosti aj na výstave SLOVAK FUNERAL 2012. Na výstave budú dominovať zrenovované pohrebné koče s koníkmi, ktoré v istých časových intervaloch vyrazia aj do ulíc Trenčína.

Pán predseda, koho by ste ešte rád privítal na tejto výstave?

Pevne verím, že popri naslovovzatých odborníkoch výstava priláka širokú verejnosť. Osobne by som touto cestou pozval aj starostov miest a obcí, ako aj prevádzkovateľov cintorínov na Slovensku.

Rozprával sa Marcel Lincényi, foto Pavel Ondera

Včera

Dnes

Strata milovanej osoby prináša v živote veľké zmeny. V takejto chvíli je nevyhnutné mať oporu v rodine, u priateľov i známych. Svoje starosti s vybavovaním pohrebu môžete nechať priamo na odborníkov. V pohrebnej službe Peter Pastorok vám zorganizujú dôstojnú rozlúčku s vaším najbližším, podľa vašich požiadaviek. Vy sa o nič nemusíte starať.

Na návšteve pohrebných služieb - Peter Pastorok

Tri prevádzky v Levickom okrese

Majiteľ firmy Peter Pastorok zabezpečuje komplexné pohrebne služby, respektíve služby súvisiace s pohrebom, v troch mestách. V Želiezovciach funguje desať rokov, Kalnej nad Hronom sedem rokov a neskôr, pre záujem zákazníkov, spustili prevádzku aj v Leviciach. I to je dôvod dozvedieť sa viac o tom, ako toto pohrebništvo funguje a čo ponúka širokému okruhu klientov v Levickom okrese. Vďaka komplexnosti vedú v pohrebništve zabezpečiť všetky potrebné činnosti súvisiace s prevozom zosnulého a následne s jeho pohrebom, pričom nezabúdajú na maximálnu ústretovosť a empatiu voči klientom. „Začal som podnikáť v tejto oblasti ešte v roku 2002. Predtým som dovážal a predával vence, postupom času som začal podnikateľské aktivity rozširovať o ďalšie služby. Dnes zamestnávam celkovo 13 zamestnancov. Za ten čas sme vystrojili množstvo pohrebov. Naša bohatá prax je zárukou kvalitne odvedenej práce a zodpovedného prístupu. Ponúkame komplexné pohrebne služby za prijateľné ceny,“ rozpráva Peter Pastorok.

Služby pozostalým na mieru

V pohrebništvoch Petra Pastoroka zabezpečujú predaj rakiev, predaj vlastnoručne vyrobených vencov a sviečok, predaj kvetov, výkop hrobu, pochovávanie, vybavovanie matričných podkladov a poradenskú činnosť v oblasti pohrebných služieb. V každej z prevádzok

Peter Pastorok, majiteľ troch prevádzok v Levickom okrese je zároveň i členom SAPaKS

majú vystavených okolo 20 rakiev a ďalších 250 kusov v skladoch, pričom klienti si môžu vybrať od najlacnejších po finančne najnáročnejšie. „Pokrývame spádovú oblasť okolo 40 dedín a tri mestá. Spolupracujeme približne s 30 farnosťami v okolí. Najmä na dedinách výrazne prevláda trend klasického pochovávania zosnulých, kremácia sa objaví len zriedka. Ráz pohrebov sa výrazne nezmenil – 70 percent klientov zvolí pohreb v strednej cenovej triede, 20 percent uprednostní nákladnejší pohreb a 10 percent tvoria sociálne pohreby. Niekedy mám pocit,

Moderný vozový park je zárukou kvality poskytovaných služieb a spokojnosti zákazníkov

Menšie priestory v Želiezovciach neprekážajú širokej ponuke kvalitných truhel Karsol

že ľudia sú pri smútočných obradoch chladnejší ako v minulosti, čo je spôsobené zhomom, nedostatkom času a stresom,“ prezrádza svoje postrehy z praxe Peter Pastorok.

Čo obec, to iný pohrebný obrad

Hoci ide o lokality v Levickom okrese, pohrebne obrady sa líšia od dediny k dedine, od mesta k mestu. Veľké zastúpenie v nich má cirkev katolícka, ktorá je najfrekventovanejšia, nasleduje evanjelická a reformovaná. Klienti spravidla prenechávajú výber i prevedenie obradu odborníkom, nemajú špeciálne požiadavky či nároky. „Nechávajú to komplexne na nás. Vykonávame najmä kresťanské pohreby s farárom, máme len veľmi málo občianskych pohrebov v domoch smútku. Rozdiely vidieť aj pri pohreboch v mestách a na dedinách. Ak napríklad zomrie niekto v nemocnici v meste, telo zosnulého odvezieme domov, kde sa zide aj polovica dedičanov, ktorí sa s ním prišli rozlúčiť na poslednej ceste. Potom sa ide pešo cez celú obec na miestny cintorín, kde prebehne samotný obrad a pochovanie zosnulého,“ dodáva Peter Pastorok.

Prevádzka pohrebnej služby v Leviciach

V obciach v Levickom okrese je dostatok pohrebných miest, ktoré vystačia na obdobie 50 až 100 rokov. Platba za prenájom hrobového miesta je okolo 20 eur na 10 rokov. V mestách je situácia o niečo horšia, nie však kritická. Súčasná ekonomická situácia ovplyvňuje aj výber hrobového miesta. Veľa pozostalých preto pochováva zosnulých do starých hrobov.

Dbajú o skvalitňovanie služieb

V pohrebništve sa snažia služby pre pozostalých neustále skvalitňovať. „Každý deň sa snažíme spraviť niečo viac. Ponúknuť aspoň nejaký doplnok k službám. Napríklad nedávno sme začali používať siete na vence, aby ich nerozfučkal vietor. Ukázalo sa to ako praktická pomôcka a pozostalí ocenili túto novinku svojím záujmom. Určite v podobných aktivitách chceme pokračovať aj do budúcnosti, v záujme našich klientov,“ spresňuje na záver Peter Pastorok.

Rozhovor Zuzana Voštenáková, fotografie Pavel Ondera

Svätica z Tepličky nad Váhom

Stáročia staré záhady vždy priťahovali pozornosť ľudí. Do Tepličky nad Váhom sa na „múmiu“ Žofie Bosniakovej chodili pozerat nielen turisti, ale k jej telesným pozostatkom sa často chodievali modliť predovšetkým miestni. Na jej počesť sa v nedávnej minulosti v tomto malom mestečku každoročne konali slávnosti. Hudobný program bol obohatený o divadelné výstupy, ktoré vypovedali o živote tejto miestnej patrónky chudobných a chorých.

Predkovia Žofie Bosniakovej pochádzali z ďalekej balkánskej Bosny. Odtiaľ je pôvod jej priezviska. Bola dcérou Tomáša Bosniaka a Márie Kenderessyovej, ktorí vychovali sedem detí. Žofia sa narodila ako tretia 2. júna 1609 v Šuranoch. Už ako mladé dievča oplývala veľkou srdečnosťou a múdrosťou. A ako by sa povedalo v rozprávke, chýr o jej kráse sa niesol celým krajom. Svedčia o tom aj jej portréty z týchto čias. Vydala sa už v sedemnástich rokoch za baróna Michala Serényiho, ktorého rod pochádzal zo Sedmohradska. Keďže vlastnili majetky aj na Morave, hneď po svadbe sa mladá Žofia odsťahovala so svojim mužom na hrad Svätlo v Bojkovciach. Manželstvo však netrvalo dlho. Náhla choroba baróna Serényiho sa mu stala osudnou. Žofia, ako mladá vdova, zasvätila svoje najbližšie roky pomoci chudobným. Tak si to priala aj jej muž. V testamente nariadil okrem každodenného obeda pre chudobných, rozdať mesačne 25 zlatiek tým, čo to najviac potrebujú. Finančný príspevok putoval aj do kláštora v Uherskom Hradišti a Skalici.

Keď mala Žofia dvadsaťjeden rokov vydala sa po druhý raz. Jej novým manželom bol František Vešeléní, šľachtic pochádzajúci z Novohradu. Domovom sa im stala roku 1630 Teplička nad Váhom. Z tohto manželstva pochádzajú aj jej dvaja synovia Adam a Ladislav.

Poslaním Žofie Bosniakovej, ako sama tvrdila, bolo konať dobré skutky. Verila, že po človeku ostane na tomto svete len to dobré a všetko ostatné odveje čas. S Františkom Vešelénim založili xenodochium – útulok pre chudobných, opustených a chorých. Viedli tiež nadáciu, ktorá mala poskytovať pôžičky, z ktorých úroky plynuli v prospech útulku.

František Vešeléní so svojou manželkou netrúvil veľa času. Jeho politická a vojenská angažovanosť ho plne zamestnávali. Zatiaľ, čo Vešeléní bol predovšetkým akýmsi sponzorom všetkých charitatívnych organizácií, Žofia bola ich iniciátorkou. Ona bola v bezprostrednom styku s ľuďmi, ktorí potrebovali pomoc.

Zomrela však veľmi skoro, v mladom veku, 28. apríla 1644. Pochovaná bola v tom čase v kaplnke na hrade Strečno. Pre vtedajšie povstalecké nepokoje bol práve tento hrad pre rodinu bezpečnejší. No ani hrad, ani láska, ani obetavosť a všetky dobré skutky, neuchránili jej telo pre smrťou. Mala v tom čase iba tridsaťpäť rokov. Príčina jej smrti nie je nikde uvedená. Roku

1974 nariadila Viedeň, v rámci odvety, zbúrať niektoré hrady na Považí. Tomuto rozhodnutiu padol za obeť aj hrad Strečno. Povrávalo sa, že v jeho neobývatelných útrobach sa skrýva poklad. Preto v roku 1689 dal jeho nový majiteľ Ján Jakub Löwenburg, preskúmať ruiny. Žiadny poklad sa síce nenašiel, no prekvapením bolo, keď v krypte medzi ostatnými rozpadnutými rakvami, našli neporušené telo Žofie Bosniakovej. Takýto zázrak nikto nečakal. Löwenburg vedel čo táto žena pre Považanov znamenala, preto chcel jej osobu pripomenúť svojmu ľudu. Jej pozostatky boli vystavené verejne najprv v kaplnke na Strečne, neskôr v kostole v Tepličke nad Váhom. Bol to v tom čase veľmi odvážny a úctyhodný krok, pretože jej osoba bola pripomienkou všetkých dobrých skutkov, ktoré za svojho života vykonala. V ľuďoch tým zároveň upevňovala vieru v Boha.

Žofiine telo bolo spočiatku vystavené v otvorenej rakve, obliečené v čiernych zamatových šatách. V rakve boli uložené aj relikvie – obrázok snímania Ježiša z kríža vyrytý do striebornej platničky, ruženec a modlitebná knižka. Nad rakvou bol zavesený obraz s jej podobizňou. Mnohí považovali za dôkaz svätosti, že telo Žofie Bosniakovej zostalo po celých 365 rokov v nepoškodenom stave. Bolo tomu až do chvíle, keď ho psychicky narušený muž podpálil. Stalo sa tak 1. apríla 2009. Svoj čin neľutoval, smial sa tomu. Tvrdil že Žofia ho mätala v snoch, a preto si nemohol pomôcť a musel jej pozostatky zničiť. Obyvatel'ov Tepličky tento čin veľmi zasiahol a vnímajú to ako veľkú stratu.

Postava Žofie sa stala inšpiráciou aj pre literárne diela slovenských spisovateľov. Hviezdoslav napísal celý epos podľa predlohy historickej povesti. Jožo Nižanský vydal pod názvom Lásky Žofie Bosniakovej fiktívnu, no o to pútavejšiu verziu historickej minulosti.

V súčasnosti sú pozostatky zhoreného, vyše 365 rokov starého tela Žofie uložené v urne v kostole v Tepličke nad Váhom. Pred časom vznikla myšlienka vyrezať jej podobizeň z dreva a uložiť na miesto, kde kedysi ležala jej rakva. Uvidíme, či sa tak udeje v najbližšej budúcnosti. Bol by to pekný čin. Táto obetavá žena si určite takýto symbolický pomník zaslúži.

Prípravila Kristýna Krásniková v spolupráci s Mgr. A. Brziakovou z Považského múzea v Žiline. Foto archív PMZA

Komplexné riešenia pre kremáciu

Kalfrisa, výrobca kremačných inštalácií a JML FUNERIS, výhradný zástupca pre poľský, český a slovenský trh, srdečne Vás pozývajú na výstavu

SLOVAK FUNERAL v Trenčíne (8. – 10. 11. 2012)

a

MEMENTO v Poznani (30. 11. – 2. 12. 2012)

JM LABUS sp. z o.o.

ul. Grabowa 2, 40-172 Katowice, Poľsko

e-mail: info@jml-funeris.com

tel.: +48 322580934, +48 323535486, +48 327202135

fax: +48 327202136

(Hovoríme po slovensky)

Keď v roku 2009 založili Cech hrobníků, mali smelé plány do budúcnosti. Po takmer troch rokoch nadobudli predstavy konkrétne obrysy a priniesli skvalitnenie poskytovaných služieb obyvateľstvu. Okrem štúdia na pozíciu hrobára či staviteľa krypt sa podarilo vybudovať cvičný cintorín, kde študenti skladajú záverečné praktické skúšky. Samozrejmosťou je certifikát o dosiahnutom vzdelaní, ktorý má platnosť v rámci celej EÚ.

Cintorín na školskom dvore

V Českej republike sa podaril významný projekt na poli skvalitňovania pohrebných služieb

Na naše otázky odpovedá zakladateľ Cechu, jeho predseda, dnes i skúšajúci, David Stejskal a tajomník Cechu hrobnického, Mgr. Jaroslav Šejvl.

Ako prišlo k rozhodnutiu poskytovať kvalifikáciu na pozíciu hrobára a staviteľa krypt?

David Stejskal: Táto myšlienka vznikla v rámci spolupráce Zväzu miest a obcí. Stávali sa prípady, kedy sa starostovia a vedenie obcí po vlastnej skúsenosti s doterajšou praxou na cintorínoch začali pýtať, prečo je na cintorínoch neporiadok a kto to vlastne hrobár je, keď nepozná základné pravidlá vykonávania svojho povolania. Doterajší hrobári síce skladali teoretické skúšky u akreditovanej osoby, no len na základe akejsi zabehnutej praxe. Skúškam však podľa nás musí predchádzať výučba. Tú na našom území neposkytoval nikto. Chceli sme tento stav zmeniť a to sa nám podarilo.

Navštívili sme váš cvičný cintorín v čase konania skúšok na staviteľa krypt. Bolo náročné jeho vybudovanie?

David Stejskal: Keď chcete na verejnom pohrebisku vykopať

David Stejskal, predseda Cechu hrobnického

Skúšku "Staviteľ krypt" dnes skladá i mladá dáma hrob, ide to v podstate jednoducho a nepotrebujete k tomu žiadne povolenia. Inak je to s vybudovaním cvičného cintorína. Takmer dvojročná papierová vojna s úradmi, vyše štyridsať rozhodnutí, potvrdení a povolení napokon viedlo k tomu, že dnes môžeme preskúšavať žiakov i v praktickej oblasti, čo je podľa nás rovnako dôležité ako skúška v teoretickej rovine.

Dostali sme sa teda k výučbe. V akom rozsahu prebieha a akou skúškou končí?

David Stejskal: Keďže nejde o klasické dvoj, trojročné štúdium, absolventi sa zúčastnia 60 hodinového štúdia. Momentálne sa vyučuje 10 x 6 hodín, z toho 5 – 7 hodín trvá záverečná skúška z teórie a praxe. Základom je dosiahnuť kvalifikáciu hrobára, až potom si absolvent môže zvýšiť kvalifikáciu na staviteľa krypty. V jednom vzdelávacom období môže študovať maximálne 10 absolventov. Momentálny záujem prevyšuje tento počet. Po úspešnom zložení skúšky dostane žiak certifikát o kvalifikácii na danú pozíciu, tento certifikát platí na celom území EÚ.

Hovoríte, že momentálny záujem je vysoký. Je skutočne práca hrobára taká lukratívna?

David Stejskal: Nejde o lukrativnosť z hľadiska

finančného ohodnotenia. Pohrebníctvo v ČR, je jasne rozdelené. Na výkon pohrebnej služby sa udeľuje koncesia, podobne na prevádzku krematória. V správe cintorínov to je inak, tie sú službou vo verejnom záujme a táto je dotovaná štátom. V praxi to znamená, že hrobár môže byť fyzickou osobou, živnostníkom, ktorý spolupracuje so správou cintorína, zväčša je však jej zamestnancom. Keďže pri štúdiu nadobudne prax i čo sa týka povrchových prác na cintoríne, údržby, činnosti s rôznym náradím a strojmi, stáva sa pre správu univerzálnym zamestnancom na cintoríne. Vrátim sa ešte do minulosti. Za Prvej republiky bol hrobár váženou osobou.

Tento post by sme mu chceli prinavrátiť po tom, ako sa desaťročia jeho práca znevažovala až po tú mieru, že na túto funkciu sa prijímali aj ľudia po výkone trestu, alkoholicy a pod. Pomohlo i to, že sa zmenila legislatíva a vlastníctvo hrobky je vlastníctvom rodinným, súkromného charakteru. Akékoľvek poškodzovanie, manipulácia bez vedomia vlastníka je zásahom do jeho základných ľudských práv a slobôd. Podobne zosnulý má právo na pietnu ochranu osobnosti a to aj v zastúpení pozostalých. Nikto by ho nemal urážať, zosmiešňovať, hanobiť. O výkon a dodržiavanie týchto práv sa stará hrobár (na Slovensku je to správca cintorína s odbornou spôsobilosťou, pozn. redakcie). Podobne ako sa stará starosta obce o svojich živých spoluobčanov, robí tak hrobár za bránami cintorína. Prenesene by sme mohli povedať, že je starostom mŕtvych.

Dnes tu na skúškach vidieť i milé mladé dievča, robí skúšku na staviteľku krypt?

Mgr. Jaroslav Šejvl: Samozrejme. Toto povolanie môžu vykonávať i ženy. Ja osobne som presvedčený, že ženy sú

Mgr. Jaroslav Šejvl poskytuje interview priamo z krypty

v tejto funkcii dokonca lepšie. Fyzická sila už dnes nie je takou nevyhnutnou podmienkou. Máme techniku, ktorá sa dá použiť takmer kdekoľvek. Ženy vo všeobecnosti a v tomto prípade zvlášť, majú citlivejší prístup k pozostalým, vedia sa vcítiť do ich pozície, komunikovať odlišným spôsobom ako muži a pozostali si ich rady, slovami pomoci a útechy berú viac k srdcu, ako od mužov. Taká je prax a ja som rád, keď máme medzi sebou i zástupkyne nežného pohlavia.

Vydali ste veľmi zaujímavú publikáciu s názvom Pohřbívání a hřbitovy. Jej komplexný obsah ju predurčuje ako učebnicu pre tieto povolania, množstvo informácií v nej zdvihuje i jej encyklopedickú hodnotu. Ako dlho vám trvalo jej zostavenie a môžete nám ju po obsahovej stránke priblížiť?

Mgr. Jaroslav Šejvl: Táto publikácia je dielom 26 autorov. Jej príprava bola veľmi náročná a trvala jeden a pol roka. Za ten čas sme dali dokopy štyristo strán o pohreboch a pohrebníctve. Z jej širokého obsahového záberu by som spomenul časť, ktorá sa týka bezpečnosti práce, typov ľudských ostatkov s ktorými pracovníci prichádzajú do styku, ako sa chrániť pred nákazou a infekciou, ako s nimi zaobchádzať, ďalej v nej nájdeme rôzne typy obradov z pohľadu regiónov, cirkví, zvyky etnických skupín, zaobrá sa tiež spôsobom komunikácie s pozostalými, prejavmi obradníkov, rétorikou, evidenciou, legislatívou, nájdete v nej vzory zmlúv, cenové regulácie v obore atď.

Ďakujeme za rozhovor.

Text a fotografie Pavel Ondera

Cvičný cintorín sa nachádza v areáli Strednej školy technickej v Prahe 4, ktorá toto vzdelávanie pre dospelých poskytuje vo svojich priestoroch. Oslovili sme riaditeľa školy Ing. Drahoslava Matonohu a vedúceho vzdelávania pre dospelých Bc. Milana Chuchlu.

Pán riaditeľ, prezradte našim čitateľom, aké obory v rámci pohrebníctva sú na vašej škole študentom k dispozícii.

Ing. Drahoslav Matonoha: Momentálne poskytujeme kvalifikáciu pre odbor hrobár a odbor staviteľ podzemných krypt. V budúcnosti plánujeme rozšíriť odbory o ďalšie tri. Obradník medzi nimi nebude chýbať. Prvé dva odbory sú základom, na ktorom mienime stavať. Potreba mať na cintorínoch kvalifikovaných ľudí vyplynula zo stavu, v akom sa dnes pohrebníctvo a zvlášť správa cintorínov nachádza.

Riaditeľ školy Ing. Drahoslav Matonoha poskytuje interview počas priebehu skúšky "Staviteľ krypty"

Čo všetko sa hrobár počas štúdia naučí a prečo bolo potrebné zriadiť toto vzdelávanie?

Ing. Drahoslav Matonoha: Na začiatok si otvorene povedzme, že nejde o dlhodobé štúdium, ale o profesionálne vzdelávanie a skúšky pre kvalifikáciu na dané obory. Vzdelávanie v sebe zahŕňa viaceré predmety, môžeme menovať napríklad hygienu, techniku, stavebnú činnosť, fyziku, legislatívu, bezpečnosť pri práci, organizačné a evidenčné podmienky, psychológiu komunikácie, náboženské a etnické zvyklosti. Ako vidíte, nejde iba o nejaký obyčajný kurz, kde sa žiaci naučia vykopať jamu do zeme. Ide skutočne o profesionálnu kvalifikáciu, ktorú po úspešnej skúške potvrdíme certifikátom s európskou platnosťou. Medzeru, ktorá na tomto poli vzdelávania bola, si vyžiadali vyplniť, v prenesenom zmysle, všetci občania. Každý sa stretáva s činnosťou správy cintorínov, či chce alebo nechce. Svedčí o tom množstvo reakcií prichádzajúcich na vedenie obcí, žiaľ z väčšej časti negatívnych. Napokon aj

samotní starostovia uznávajú, že je rozdiel, ak poveria činnosťou osobu nekvalifikovanú alebo s certifikátom.

Kto sa môže na štúdium prihlásiť.

Bc. Milan Chuchla: Prvou podmienkou, ktorú sme nastavili, je zdravotná spôsobilosť. Samozrejme, ide i o fyzickú prácu, preto uchádzač musí doložiť doklad od svojho lekára. Ďalšou, nemenej dôležitou podmienkou je vek 26 rokov. V tomto prípade sme sa chceli vyhnúť tomu, aby sa nám hlásili uchádzači, ktorí ukončili stredné vzdelanie a hľadajú si prácu za každú cenu. Z praxe na našej škole vieme, že žiak ktorý ukončí stredoškolské štúdium je ešte viac-menej nevzretý. Keďže práca hrobára v sebe zahŕňa i prístup k pozostalým, vyjadrenie piety, empatiu i schopnosť odvieť svoju prácu dokonale, rozhodli sme sa pre túto vekovú hranicu. Hlásia sa nám i dievčatá, čomu sme veľmi radi.

Ing. Drahoslav Matonoha: Dievčatá majú väčšie sociálne cítenie, to je fakt. Rozlišujú oveľa viac farebných odtieňov, dokážu rozoznať podľa správania sa a verbálnej komunikácie oveľa lepšie citové rozpoloženie danej osoby. Čo viac, dokážu na všetky tieto podnety reagovať adekvátnejšie a citlivejšie než muži.

Spomínali ste rozšírenie oborov napríklad o obradníka, je to nutné?

Bc. Milan Chuchla: Je to nemenej dôležitá funkcia ako hrobár. Sami viete, že pre hladký priebeh a dôstojnosť celej rozlúčky so zosnulým, včasné zabezpečenie a bezproblémový priebeh uloženia je treba, aby sa na tomto procese podieľali viaceré osoby s rôznymi úlohami. Obradník by mal všetko riadiť, prednášať slová útechy, zabezpečiť hudbu podľa želania a aktívne komunikovať s objednávatelom pohrebu a pozostalými. Aj toto sa treba naučiť, treba v tomto smere profesionála, ktorý bude nielen disponovať rétorikou, ale musí mať i príjemný hlas a výzor, cítenie, organizačné schopnosti a v neposlednom rade znalosti z oblasti psychológie. Vybrať, vyškoliť takýchto ľudí, bude našou ďalšou úlohou.

Ďakujeme za rozhovor.

Text a fotografie Pavel Ondera

Využite výhodnú ponuku zľavneného predplatného

Magazín priamo na vašu adresu! Poštovné hradíme za vás!

Celoročné predplatné v akcii 10,- €

Pošlite nám svoje kontaktné údaje na našu mailovú adresu

sloveskepohrebnictvo@gmail.com

Pridelíme vám zákaznické číslo, ktoré uvediete ako variabilný symbol pri platbe prevodom alebo poštovou poukážkou na číslo účtu, ktoré vám zašleme. Od tej chvíle budete dostávať náš magazín priamo na vašu adresu.

Špeciálny darček pre verných čitateľov magazínu Slovenské pohrebníctvo

iba

1,- €

Vstupné na Medzinárodnú kontraktačno-predajnú výstavu po predložení kupónu pre jednu osobu len za jedno euro!!!

Jednoducho vyplňte, vystrihnite kupón a predložte ho pri zakúpení vstupenky na Slovak Funeral 2012 v pokladni na výstavisku Expo Center Trenčín.

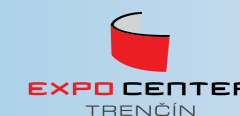

Kupón platí pre 1 osobu

Meno/firma

Adresa

Váš e-mail

8. - 10. 11. 2012

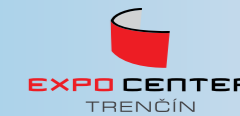

Kupón platí pre 1 osobu

Meno/firma

Adresa

Váš e-mail

8. - 10. 11. 2012

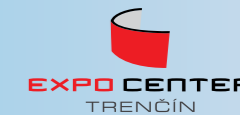

Kupón platí pre 1 osobu

Meno/firma

Adresa

Váš e-mail

8. - 10. 11. 2012

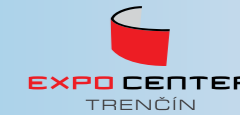

Kupón platí pre 1 osobu

Meno/firma

Adresa

Váš e-mail

8. - 10. 11. 2012

Cintoríny Toskánska

S U B U R B A N

Kto navštívi malebné Toskánsko, nemal by si nechať ujst mesto Pisa, kde najznámejšou atrakciou je šikmá veža. V severozápadnej časti mesta Pisa na Campo dei Miracoli stojí Dóm, Babtistérium, Camposanto a šikmá veža. Areál obkolesený starými mestskými hradbami je zapísaný medzi pamiatky kultúrneho dedičstva UNESCO. Pisanský cintorín Camposanto – posvätné pole, je pokladaný za najkrajší cintorín na svete. Bol založený v roku 1278 pre tamojšiu vyššiu vrstvu a je súčasťou areálu šikmej veže. V niektorom z budúcich čísel mu budeme venovať samostatnú kapitolu. Dnes navštívime jeden zo siedmich cintorínov v meste Pisa s názvom Suburban.

Je to jeden z mestských cintorínov, kde krásne vidieť plynule zosúludenú minulosť s prítomnosťou. Už pri vstupe a prvých krokoch vás okamžite uchváti atmosféra, ktorú by ste márne hľadali na niektorom zo Slovenských cintorínov. Samotná vstupná brána je súčasťou otvorených laubní štvorcového námestia, kde miesto vnútornej strany vyplňajú úložné priestory pre rakvy do výšky štyroch metrov v siedmich radoch nad sebou. Pre našinca úplne nepochopiteľný systém pochovávania.

Rakvy sú uložené v stene nad sebou v betónových otvoroch, kde po vložení rakvy otvor zamurujú a priložia žulový pomník s popisom o zosnulom, niečo ako náhrobný kameň. Otvory sú normované, a tak priestor pod laubňami s presnou pravidelnosťou náhrobných pomníkov začína vytvárať neskutočné divadlo ľudských príbehov. Po pár minútach ste vtiahnutí do čítania nápisov, mien, dátumov úmrtí a sledovania fotografií zosnulých. Po chvíli sa pristihnete, že hľadáte najstaršie dátumy, a prídete až

k rokom tesne nad 1800. Okamžite pochopíte, že už pred dvesto rokmi miestni občania vkladali svojich zosnulých do takto vybudovaného systému stien, ktorý pretrváva celé generácie.

Zaujímavé je, že sa nepozeráte pred seba, ale hlavu máte permanentne zdvihnutú hore. Až po chvíli si všimnete,

že celý čas stojíte na hroboch zosnulých, ktorí sú rovnako za sebou, s vojenskou pravidelnosťou, pochovaní v podlahe, a tak ani jeden meter štvorcový neostáva nevyužitý. Z času na čas sa vám podarí v tom množstve dátumov a mien nadabiť na prázdny vybraný otvor a môžete vidieť, ako vyzerá priestor hrobky zvnútra.

Podľa cintorínskeho poriadku sa tieto steny prenajímajú na 50 alebo 100 rokov. Tí majetnejší majú možnosť prenájmu súkromných kaplniek, ktoré sa prenajímajú na 99 rokov s možnosťou ďalšieho prenájmu na 50 rokov. Rakvy sa vkladajú drevené, zväčša dubové s možnosťou cínovej vložky. Myslelo sa aj na tých menej majetných. Systém im umožňuje nechať pochovať svojich drahých zosnulých do zeme rovnako ako u nás. Podmienky pochovávania sú podobné. Minimálna tlecia doba je určená na 10 rokov s možnosťou ďalšej doby nájmu. Keďže celá prímorská časť je pieskového podlažia (čo je aj dôvodom nakláňania sa slávnej veže v Pise), je nemysliteľné, aby sa tu vytýčili normálne hrobové polia. Vzhľadom na túto skutočnosť, vnútro cintorínskeho komplexu, mimo laubňových námestí, tvorí stredový otvorený priestor s návzom zeminou viac ako dva metre nad úrovňou hlavného vstupu, ktorý je obmurovaný opornými stenami. Bazénovo uzavretý priestor je primerane veľký k jednotlivým námestiam. Je určený na klasické pochovanie do zeme s možnosťou vybudovania pomníka, ako ich poznáme aj z našich cintorínov.

Mesto v meste pre večný odpočinok, inak sa to nazvať ani nedá. Prečo mesto v meste? Celé generácie sa podieľali na zveľadovaní cintorína Suburban, a tak máte možnosť vidieť v urnových kolumbáriách za sklom urny staré 100 a viac rokov. Tieto rodinné hrobky v súkromných kaplnkách, kde spočívajú celé generácie, prechádzajú stáročiami. Neboli by to Taliani, keby nedali na najnovšie trendy, a tak je úplne normálne, že celé tie náhrobné steny sú popretkávané elektrikou s napätím 12 voltov a je možné si nechať nainštalovať elektrické sviečky. Najnovšie začínajú byť v móde foto-rámiky, ktoré neustále premietajú fotografie zo života zosnulého.

Bolo úplne fascinujúce a zároveň mrazivé vojsť do bytových domov, ktoré zdôrazňujú veľkosť cintorína Suburban. Pôsobí to, akoby niekto bez zdravého úsudku dal postaviť na okraj cintorína trojposchodové bytovky. Nie sú to však bytovky, ale domy plné zosnulých tri poschodia nad sebou. Všetko vyzerá ako bežná návšteva v bytovom

dome, len miesto dverí sú tu betónové hrobky pre zosnulých. Opäť, tí majetnejší tu majú miestnosti s vlastným vchodom, kde dominuje hrobka. Miestnosť je vyzdobená fotografiami zosnulého, jeho obľúbenými predmetmi zo života. Pozostalí tam majú sedacie súpravy a vlastné modliace oltáriky. To všetko môžete sledovať spoza sklenených stien. Ak ste sa pozreli na hodinky, tak po dočítaní článku vám práve ubehli dve hodiny reálneho času návštevy neuveriteľne zaujímavého cintorína.

Cintorín Suburban určite nepatrí medzi relaxačné miesta, kde uvoľníte myseľ a snažíte sa vypnúť, ako to poznáme z mnohých parkových cintorínov. Ani na okamih vás nepustia myšlienky na zosnulých v rozsiahlom komplexe mrazivého ticha. V každom prípade, návštevou mesta Pisa s jej šikmou vežou seriál nekončíme. Neskôr si predstavíme jeden z najkrajších cintorínov na svete Camposanto.

Prípravil Peter Kicoš, ďalších 50 fotografií z cintorína Suburban nájdete v kolónke: *Navštívili sme* na www.lauk.sk

Mobilné transportné chladiace zariadenia

Na nákup modernej techniky nie sú peniaze

Vláda Českej republiky sa nedávno zaviazala, že do roku 2016 nakúpi transportné chladiace zariadenia na prevoz pozostatkov zomrelých. Zaujímalo nás, či takúto modernú techniku vlastní, respektíve plánuje zakúpiť aj Slovensko. Na naše otázky odpovedal riaditeľ Komunikačného a tlačového odboru Ministerstva obrany SR, PhDr. Peter Susko.

Vlastnia Ozbrojené sily SR, respektíve Ministerstvo obrany SR mobilné transportné chladiace zariadenia na prevoz telesných pozostatkov zomrelých Slovákov?

Vozidlami na prevoz telesných pozostatkov nedisponujeme. V roku 2009 bol plánovaný ich nákup, ale z dôvodu efektívneho využívania finančných prostriedkov bolo ich obstaranie zrušené.

Uvažuje Ministerstvo obrany SR zakúpiť transportné chladiace zariadenia v budúcnosti tak, ako to plánuje Česká republika?

O nákupe uvedenej techniky sa momentálne neuvažuje.

Za akých podmienok sú na Slovensku prevážané ostatky zomrelých vojakov, respektíve pracovníkov ozbrojených síl (ale aj bežných občanov) v prípade hromadných nešťastí v zahraničí?

Ozbrojené sily SR disponujú tromi súpravami pre uskladňovanie telesných pozostatkov. Súprava sa skladá z dvoch ISO kontajnerov, z toho 1 kontajner ISO 1C – hygienicko-manipulačný a 1 kontajner ISO 1C – mraziaci box.

K akým úkonom je určená súprava ISO kontajnerov?

Jednokomorový chladiarenský kontajner pre zosnulých ISO 1C je určený na úschovu telesných pozostatkov pre minimálne 12 zosnulých, vrátane príjmu, posmrtnej úpravy, výdaja a zarakvovania telesných pozostatkov zosnulých pri dodržaní etických zásad, ďalej separáciu a uloženie infekčného odpadu za dodržania platných hygienických noriem a legislatívy. Zostava je usporiadaná pre samostatnú činnosť a činnosť v zostave poľnej vojenskej nemocnice. Je umiestnená v kontajneroch ISO 1C z dôvodu jednoduchej manipulácie a prepravy po

železnici, lodnou, leteckou a cestnou dopravou. Možno ju podľa potreby pripojiť k samostatnému kontajneru pre dekontamináciu pevného a kvapalného odpadu. Pozostáva z dvoch vzájomne prepojených izotermických kontajnerov typu ISO 1C. Pre svoju činnosť je zostava podporená možnosťou napojenia na zdroj tečúcej vody (kontajner – nádrž na pitnú vodu), pripojenia sa na nádrž určenú pre zber tekutého infikovaného odpadu alebo zdroj elektrickej energie a prepravným vozidlom pre zosnulých. Dispozičné riešenie, vstup a označenie celého pracoviska je vyhotovené tak, aby zabránilo vstupu neoprávnených osôb. Ďalej zabezpečuje plnenie etického hľadiska zaistením nepriehľadného oddelenia od vonkajšieho prostredia a zaistením skrytého príjmu a výdaja telesných zostatkov.

Aké sú technické parametre súpravy ISO kontajnerov pre uskladňovanie telesných pozostatkov?

Jeden kontajner ISO 1C je mraziaci box. Konštrukcia kontajnera musí umožniť uskladnenie minimálne 12 tiel po dobu jedného týždňa pri trvalej teplote 2° až 0° C a na dobu jedného týždňa chladiaci systém musí zaistiť trvalú teplotu pod -10° C. Telá zosnulých sú uložené v dvoch častiach so samostatnými dverami. Priestor je hermeticky uzavretý a uzamknutý. Každý box je vybavený štítkom na označenie identifikačných údajov a vnútorným osvetlením. Nosnosť jedného lôžka musí byť minimálne 150 kg.

Hygienicko-manipulačný kontajner ISO 1C zabezpečuje príjem a výdaj telesných pozostatkov zosnulých, ich posmrtnú úpravu, manipuláciu pri uložení do mraziacich boxov, zarakvovanie telesných pozostatkov, hygienickú očistu dvojčlenného obslužného personálu, dočasné uloženie tuhého odpadu určeného na dekontamináciu a vývod pre zber alebo sterilizáciu infikovaných tekutín. Kontajner je konštruovaný ako trojboková modifikácia, ktorá musí byť vodotesne pripojiteľná k mraziacemu boxu, s ktorým tvorí jeden celok.

-mli-

Ilustračné foto

KARSOL
MODERN & CREATIV

Pastorok Peter, Cintorínska 3
937 01 Želiezovce
tel.: +421 905 665 502
p.s.pastorok@zoznam.sk

Predaj vysoko-kvalitných truhiel Sales of High-Quality Coffins

**SLOVAK
FUNERAL**

Svoje výrobky budeme
prezentovať na 140 m²

Tešíme sa na vašu návštevu

v pavilóne 7

**EXPO CENTER
TRENČÍN**

8. - 10. 11. 2012

Keď v rómskej osade niekto zomrel, zavládol medzi rodinou veľký smútok. Každý, kto sa prišiel s nebohým rozlúčiť, položil na neho ruku a poprosil ho o odpustenie, ak mu niekedy v živote ublížil. Zvykom bolo dať do truhly mŕtvemu najkrajšie šaty a jeho obľúbené predmety. Samotný pohrebný obrad bol plný emócií a slz. Viac už nechajme o pohrebných rituáloch zo života Rómov hovoriť etnológa **Arneho Manna**, PhDr., CSc. z Ústavu etnológie Slovenskej akadémie vied v Bratislave.

Rómovia na Slovensku

Znamená napovedajúce smrt'

Správu o úmrtí môže vyjaviť – najmä vzdialeným príbuzným – i sám zomrelý: najčastejšie sa premení na čierneho vtáčika (kálo čiriklóro), ktorý zaklope zobákom na okno, prípadne vletí do izby. Ukázať sa môže aj v podobe psa alebo mačky, alebo i muchy. Svoju prítomnosť prejaví aj tak, že sa nečakane otvorí dvere, niekto zabúcha na okno alebo na dvere, trasú sa taniere v kredenci, praskne alebo sa rozbije sklenený pohár, nečakane vypadne žeravý uhlík zo sporáka. Obyčajne až po takto vyjavenom znamení, keď rodina už očakáva tragickú udalosť, prichádza konkrétna správa (telegramom, telefonicky alebo ju niekto príde oznámiť osobne) o úmrtí niekoho z rodiny.

Zvyk ostrihať si vlasy či fúzy

Úmrtím sa z človeka stáva mulo – je to označenie tak pre mŕtve telo, ako aj pre ducha zomrelého, ktorý ako „reventnat“ môže negatívne zasahovať do života pozostalých. Preto väčšina obyčajových praktík pri mŕtvom je zameraná práve na ochranu pred jeho možným negatívnym pôsobením. Zakryjú alebo zvesia zrkadlo zo steny, čo najčastejšie zdôvodňujú obavou, že by sa v ňom mohla objaviť podoba mŕtveho, prípadne podoby zomrelých príbuzných, ktorí si prišli pre zomierajúceho. Svoj smútok vyjadrovali najbližší príbuzní zosnulého u olašských (bývalých kočovných) Rómov tak, že vdova si ostrihala vlasy až po uši a vdovec si zase odstrihol fúzy. Zvyk ostrihať si vlasy dodržiavajú olašské ženy (vdova a dcéry zomrelého) v oblasti Nitry dodnes, pričom synovia a bratia sa najmenej týždeň po smrti otca alebo brata neholia. V dome, kde sa nachádza zomrelý, sa nesmie variť.

Rómske obyčaje pri zosnulom

Nebohého obriaďuje niekto z najbližších príbuzných, obyčajne muža muži, ženu ženy. Ak má mŕtvy otvorené oči, znamená to, že chce ešte niekoho zobrať so sebou, preto mu na oči položia mince, ktoré mu potom ponechajú v truhle. Šatkou mu podviažu bradu, aby nemal otvorené ústa, prípadne nohy, aby ich mal pri sebe. Aj tu sa prejavuje postoj živého (džido) k mŕtvemu: všetky predmety, ktoré sa použijú v styku s mŕtvym (hrebeň, uterák, mydlo, britva, holiaci strojček, šatka) sú pre žijúcich nebezpečné. Preto sa alebo ukladajú do truhly, alebo sa po pohrebe aj s ďalšími osobnými vecami po nebohom spália, prípadne zakopú do zeme. Škodlivá je aj voda, ktorou mŕtveho umývali, preto ju vylievajú na také miesta, kde nikto nechodí. Starší ľudia si už za života pripravujú šaty do truhly. Ak nebohý takéto šaty nezanechal, kupujú zväčša nové. Do truhly však ukladajú všetky jeho obľúbené odevné doplnky (klobúk, šatky, zástery) a osobné

predmety, aj keď sú väčšej finančnej hodnoty: prstene, náušnice, retiazky, hodinky, husle, gitaru, ale aj fajku, cigarety, okuliare, fľaštičku s alkoholom (i štamperlík), karty, ak bol veriaci tak i modlitebnú knižku a ruženec. Malé deti obložia svätými obrázkami a kvetmi, vložia do truhly čokoládu, cukríky, pomaranč, jablko alebo hračku. Rozšíreným zvykom u Rómov (tak u usadlých, ako aj u olašských) je dávať mŕtvemu peniaze, ktoré mužom vkladajú do vrečka, ženám do zástery alebo do ruky. U olašských Rómov spolu so svätými obrázkami kladú papierové bankovky priamo na hrud' zomrelého. U usadlých Rómov je rozšírený zvyk, že veci, ktoré zostali po zomrelom, treba spáliť, prípadne zakopať. Pre olašských Rómov sú charakteristické zlaté šperky, ktoré starší ľudia ešte počas svojho života odkázu najbližším príbuzným, ktorí si ich po smrti zoberú. Ak sa tak nestane, pochovajú zomrelého aj so šperkami.

Vartovanie ako spoločenský zvyk

Mimoriadnu vážnosť prikladajú Rómovia stráženiu – vartovaniu (vartišagos). Od momentu úmrtia až do pochovania bdejú pri mŕtvom jeho pozostalí, vzdialení príbuzní, vystrieda sa tu celá miestna komunita. Každý prichádzajúci pristúpi k mŕtvemu, dotkne sa jeho ruky, hrude alebo čela, rozlúči sa s ním a poprosí ho o odpustenie; blízki príbuzní ho pobožkajú. Prichádzajú i nepriatelia zomrelého a dlžníci sa snažia vyrovnáť svoj dlh. Cez deň sú pri mŕtvom prevažne ženy, ktoré sa modlia, večer pri ňom zostávajú muži. Čas do rána trávia rozprávaním rôznych historiek zo života zosnulého, ale i vtipov a hádaniek. Pri vartovaní sa nesmie spievať, jedlo prinášajú obyčajne príbuzní z iného domu. Pohárikmi sa nesmie štrngat', naopak, pri konzumácii alkoholu sa dodržiava istý rituál, ktorým sa preukazuje úcta zomrelému: pri otvorení každej novej fľaše, alebo pri naliatí prvého pohárika sa odleje trochu na zem so slovami „Pre leskeri loki phuv!“ – „Nech mu je zem ľahká!“, alebo „Vaš leskeri vodži“ – „Za jeho dušu!“

Sviečka v izbe zosnulého

Olašskí Rómovia pôvodne pochovávali zomrelých čo najskôr – ešte v deň skonu, na hrobe spálili jeho osobné veci a pokračovali v ceste ďalej, nocovali už na inom mieste. Dnes dodržiavajú trojdňové vartovanie, pohrebu venujú veľkú pozornosť a vynakladajú naň veľké finančné čiastky. Rakva nesmie byť čierna, zvnútra je potiahnutá nejakou peknou látkou, mužovi nasadia na hlavu klobúk, žene uviažu šatku. Hrud' obložia svätými obrázkami a bankovkami. U významnejších olašských Rómov používajú truhlu, ktorá má časť vrchnáka priehľadnú, takže je možné vidieť tvár zosnulého. Keďže mulo sa bojí tmy, je treba, aby v izbe, v ktorej je truhla so zomrelým, stále svietilo svetlo aj vo forme sviečky.

Emotívna rozlúčka v deň pohrebu

V deň pohrebu (pohrebo) sa nad otvorenou truhlou stretnú najbližší pozostalí. S nebohým sa za všetkých rozlúči obyčajne najbližší, či za života najobľúbenejší príbuzný: emotívny prejav má charakter pohrebného plaču a výrazne citovo pôsobí na prítomných. Rómska hudba môže zahrať obľúbenú pieseň zomrelého, potom truhlu zatvoria. Rómovia na Slovensku sú väčšinou katolíci, preto pohreby sú cirkevné. Počas smútočného sprievodu vo viacerých obciach sledujú kňaza – ak sa trikrát obzrie, onedlho zomrie niekto ďalší. Účastníci pohrebu hádžu do jamy hlinu, kvety, stužky z vencov, ženy navyše vreckovky premáčané od slz, aby nemali „ľazobu“. Olašskí Rómovia zomrelého kladú zvyčajne do vopred vymurovaného hrobu alebo krypty, ktorá je po stenách potiahnutá farebnou látkou, na spodok položia nový

koberec. Do hrobovej jamy spustia z dosiek zhotovený stolček, ktorý zabráni, aby sa hlina nedostala na truhlu – to by pokladali za „gádzovský pohreb“.

Pohrebiny pre pozostalých

Počas pohrebu ostane niekoľko žien doma a pripravuje pohostenie – pohrebiny. Pre najbližších pozostalých je to často v kultúrnom dome, reštaurácii či miestnej krčme. Ostatní členovia miestneho spoločenstva povynášajú z domov stoly, na ktoré pripravujú pohostenie: najčastejšie je to klobása s horčicou a chlebom, párky, guláš, saláma, kupované zákusky, torty a koláče; z nápojov pivo, víno a pálenka. Aj tu sa dodržiava zákaz štrngat' pohárikmi, každý si pred vypitím odleje z pohárika trochu na zem. Vo viacerých lokalitách pretrvávajú zvyk ponechať počas pohrebných hostín tanier s jedlom a pohár s nápojom pre zomrelého alebo priamo pri stole, alebo ich položia na okno. Jedlo a nápoj na druhý deň vyhodí, prípadne pozorujú, či z neho neubudlo, z čoho usudzujú návštevu zomrelého.

Smútok v rodine jeden rok

Rodinní príslušníci zomrelého dodržiavajú smútok jeden rok: nezúčastňujú sa svadieb, zábav, nespievajú. Ženy, pokiaľ idú do obce alebo do mesta, sa obliekajú po celý čas do čierneho, muži nosia nejaký čas čiernu pásku. Zomrelého si pripomínajú pri niekoľkých príležitostiach. V deň jeho narodenín prinášajú na hrob kvety. V prípade, že ním bol muž, prinášajú aj alkohol: prvý pohárik pálenky vylejú priamo na hrob, potom pohárik koluje a vypijú si všetci prítomní. Inou možnosťou je, že celú fľašku vložia do zeme, alebo jej obsah vylejú na hrob. Ďalšou príležitosťou návštevy cintorína sú sviatky Všetkých svätých a Pamiatka zosnulých, kedy prinášajú na hroby kytice a zapalujú sviečky. Aj vtedy v niektorých lokalitách vylejú na hrob alkohol. Mnohé zo spomínaných obyčajov boli známe aj u slovenského obyvateľstva, časom však upadli do zabudnutia. V mnohých rómskych lokalitách sa však dodržiavajú dodnes.

Zuzana Voštenáková v spolupráci s PhDr. Arne Mann, CSc.
Fotografie Arne Mann

PhDr. Arne Mann, CSc. (1952), etnológ-romista. Absolvoval štúdium na Katedre etnografie a folkloristiky Filozofickej fakulty UK v Bratislave. Pôsobí ako vedecký pracovník v Ústave etnológie Slovenskej akadémie vied. Od roku 1985 sa vo svojej výskumnej a publikačnej činnosti zameriava na dejiny, kultúru a spôsob života Rómov na Slovensku. Je autorom učebnice *Rómsky dejepis* (2000), viac ako 40 vedeckých štúdií a 45 odborných a populárno-vedeckých článkov. Externe prednáša dejiny a kultúru Rómov na Filozofickej fakulte UK v Bratislave a Fakulte humanitných štúdií UK v Prahe.

Syndróm zlomeného srdca môže zabíjať

Ludské emócie bývajú niekedy nevyspytateľné a často nás dokážu zaskočiť. Niekedy ani sami netušíme, čo sa v nás skrýva. Veľa z nás si prežilo nešťastnú lásku, dramatický rozchod či rozvod, alebo aj smrť blízkej osoby. Na životné tragédie nie je nikto z nás pripravený. Niekedy je ale lepšie navštíviť odbornú pomoc, kým nám smútok a samota nespôsobia vážne ochorenie. Vedeli ste, že veľký žiaľ vám môže skutočne doslova zlomiť srdce?

Zlomené srdce teda nie je len akýmsi preneseným významom označujúcim smútok spojený s nešťastnou láskou. Je to riadny medicínsky pojem, ktorým je pomenovaná porucha srdcového svalu – **stresová kardiomyopatia**. Táto špecifická porucha môže byť vyvolaná náhlým a extrémnym citovým vypätím. U zdravých ľudí, ktorým predtým neboli srdcové problémy diagnostikované, nemá zvyčajne tragické následky. Horšie je to u „kardiakov“, na ktorých môže takýto emocionálny šok pôsobiť i smrteľne.

Príznaky syndrómu zlomeného srdca sú podobné ako pri infarkte, preto si skutočne vyžadujú zákrok lekára. Sprievodným javom môže byť bolesť na hrudi, ťažké dýchanie a búchanie srdca. Zaujímavosťou zostáva, že môžu postihnúť aj úplne zdravého jedinca. Spôsobujú to stresové hormóny, predovšetkým adrenalín, ktoré dokážu dočasne oslabiť srdcový sval. Pacient je preto často hospitalizovaný s diagnózou ťažkého srdcového zlyhania. Zmeny pripomínajúce infarkt sú zrejme pri EKG vyšetrení, a tak isto sú zvýšené i srdcové enzýmy. Pri ECHO vyšetrení si môžeme všimnúť deformáciu ľavej srdcovej komory, ktorá dala názov tejto chorobe.

Najsilnejším spúšťačom syndrómu zlomeného srdca je strata milovanej osoby. Nie je neobvyklé, hlavne pri starších manželských pároch, keď dvaja ľudia prežijú po svojom boku celý život v dobrom i zlom, že po smrti jedného, zanedlho umrie i ten druhý. Hovorí sa, že umrel od žiaľu. Ale takýto prípad môže nastať aj u ľudí podstatne mladších. Nielen úmrtie životného partnera, ale aj strata blízkeho priateľa, či rozvod môže takto silno ovplyvniť naše emócie a srdce. Ide o psychosomatický problém, keď citová väzba na druhého je taká silná, že máme pocit zrútenia celého sveta a straty kontroly nad svojím životom. Oslabenie vlastného sebavedomia vedie až k pocitu nezmyselnosti vlastnej existencie.

Z výskumov a štatistík je zrejme, že týmto syndrómom je postihnutých oveľa väčšie percento žien než mužov. Zrejme to bude prirodzene väčšou citlivosťou a ženskou schopnosťou „brať si veci k srdcu“.

Z psychologického hľadiska mi tento zdravotný problém viac priblížila PhDr. Zdenka Kubišová.

Spúšťačom takéhoto ochorenia je mozog? Keďže srdce pacienta môže byť úplne v poriadku...

Stresová odpoveď organizmu je riadená fylogeneticky danou reakciou „boj alebo útek“, ktorá prebieha na osi hypofýza – nadobličky. Nervové tkanivo v nadobličkách je riadené sympatickými nervami a produkuje adrenalín a noradrenalin, ktoré povzbudzujú činnosť obehovej sústavy, zvyšujú činnosť srdca. Ak je organizmus ohrozený nadprahovou mierou podnetov, vyplavuje ACTH – adrenokortikotropný hormón, následne kortikoidy. Tak pokračuje biologická odpoveď na stresový podnet. Ale o tom, čo je vyhodnotené ako stresový podnet, rozhodne mozgová kôra. Čiže, ak vyhodnotíme stresovú situáciu ako vysoko ohrozujúcu, tak bude odpoveď organizmu silnejšia, ako keď ju vyhodnotíme ako menej ohrozujúcu. Takže spôsob spracovania tejto reakcie priamo závisí od toho, ako podnet psychicky spracujeme.

Preto často po zážitku silného stresu alebo pri chronickom strese dochádza nie len k príznakom na citovej úrovni, ale aj k hormonálnym poruchám a oslabeniu imunity (napr. častejšie infekcie). Dochádza najprv k funkčnej, a potom k organickej poruche cieľového orgánu, alebo orgánového systému. Hovorí sa, že reťaz je tak silná ako silné je najslabšie ohnisko. Cieľovým orgánom sa môže stať práve toto najslabšie teliesko v tele – v tomto prípade srdce.

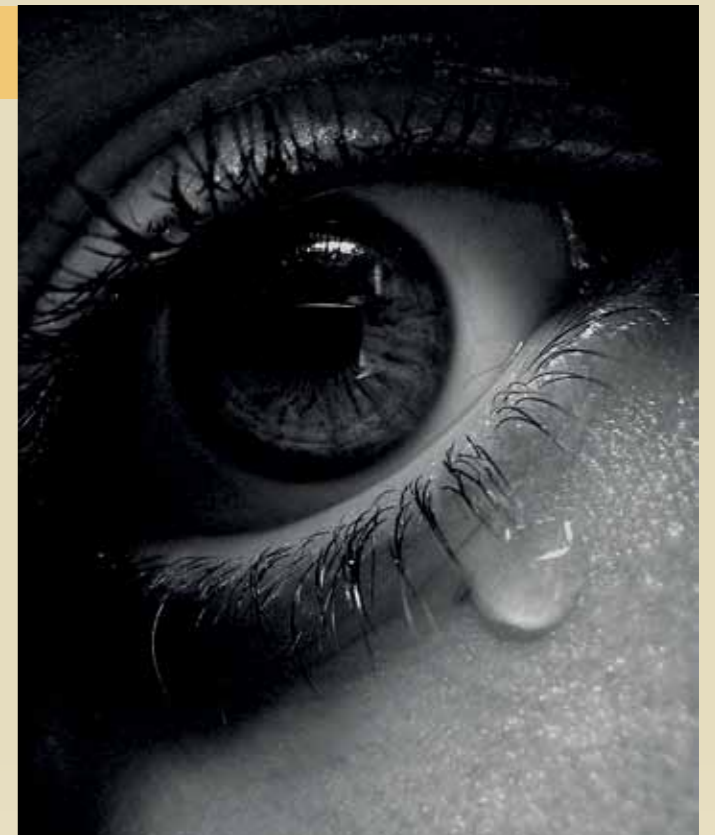
Má človek pre vznik takéhoto ochorenia nejaké psychické predispozície, alebo môže zasiahnuť nečakane osobu, ktorá je navonok silná, stabilná a vyrovnaná?

Aj – aj. Psychológovia skúmali intenzitu vplyvu rôznych stresových udalostí na človeka a dokonca ich obodovali. Napr. rozvod je ohodnotený na 40 bodov z možných 100, svadba 20 bodov... Predpokladá sa, že ak suma týchto stresových podnetov za rok presiahne 100, je vy-

soko pravdepodobné, že u človeka sa objaví stresová reakcia v podobe psychických problémov, alebo telesného ochorenia aj vtedy, ak je tento človek dostatočne silný.

Dá sa takejto chorobe predísť?

Nikto nie sme bez hraníc – čiže nemôžeme zaručiť 100 % prevenciu. Ale môžeme robiť veľa preto, aby sme znížili pravdepodobnosť. Čiastočne môžeme ovplyvniť udalosti života, životosprávu, myslenie a spôsob ako nazeráme na sklamanie a stres, zvyšovať psychickú aj fyzickú odolnosť.

Akú psychologickú pomoc je potrebné takýmto pacientom poskytnúť? Ako dlho môže trvať takáto liečba?

Kompletný psychologický stresový manažment trvá minimálne 4 týždne až pol roka. Je dôležitá aj podpora okolia. Pochopenie a upokojenie. Strach a úzkosť celý problém zhoršuje ako na psychickej, tak na fyzickej úrovni.

Môže sa takéto ochorenie vrátiť pri ďalšom náhlom psychickom vypätí?

Môže, podobne ako iné choroby. V tomto prípade je ťažko získať absolútnu imunitu.

Stáva sa najmä u starých ľudí, že keď jeden z manželského páru zomrie, zanedlho zomrie i ten druhý od žiaľu. Deje sa to aj u mladších ľudí?

Nie je tak dôležité koľko máme rokov, ale či dokončíme reakciu, ktorú organizmus naštartoval. Tak vznikajú tzv. panické úzkostné poruchy, keď sa opakujú stavy nevoľnosti, búšenia srdca, kolapsov v situáciách, kedy už nie je žiadny stres ani žiadny dôvod. Organizmus sa pokúša dokončiť naštartovanú reakciu, a preto ju opakuje. Mohli by sme uvažovať o princípe podvedomia. Opustený človek mohol vzdať život. Mozog aj celý organizmus tomu uverili a spustili deštruktívny program. Človek potrebuje k životu zmysel, a ak ho nevie dlhšie nájsť, môže sa tomu poddať a nemusí to byť celkom vedomé. Sny, presvedčenia, predstavy môžu nadobudnúť silu konsenzuálnej reality.

Pripravila Kristýna Krásniková
VOXPSYCHÉ, s. r. o.
PhDr. Zdenka Kubišová

Povolanie potápač

Pripravila Kristýna Krásniková

Horúce letné mesiace si väčšina z nás spája s vodou a kúpaním na kúpaliskách alebo jazerách, ale často aj na vodných tokoch. O rizikách spojených s letným kúpaním sme už počuli. Varovanie a výstrahy sú ale často podceňované a vlastné sily a spôsobilosť preceňovaná. Opakom letných horúčav sú povodne. Na tie nie je nikto dostatočne pripravený a dokážu prekvapiť a postihnúť celé oblasti. Prečo ale spájam tieto dve témy? V oboch prípadoch totiž môže dôjsť k tragickému nešťastiu, ktoré si vyžaduje zásah odborníkov.

Čo je základnou náplňou práce záchranára potápača?

Hlavnou úlohou je záchrana osôb, zvierat a majetku počas povodní, nehôd a iných mimoriadnych udalostí na vodnej ploche. Súčasťou potápačskej činnosti je vyhľadanie utopených a nezvestných osôb, hľadanie a vyzdvihovanie vecí spod vodnej hladiny.

Akú prípravu absolvuje adept na potápača HaZZ?

Táto práca je veľmi náročná, vyžaduje si fyzicky a psychicky odolných ľudí. Hlavne prvé stretnutie s utopeným pod vodou je psychicky náročné. Každý potápač si pamätá toho „svojho“ prvého utopeného.

V neposlednom rade hasičský zbor disponuje vlastnými psychológmi, ktorí sú v prípade potreby neustále pripravení poskytnúť odbornú pomoc postihnutým osobám aj hasičom – záchranárom. Každý potápač absolvuje základný kurz potápača, pravidelne každý mesiac absolvujú hasiči – potápači zdokonaľovací výcvik a raz za dva roky aj kvalifikačný výcvik, kde sú preverovaní z teoretických aj praktických vedomostí. Súčasťou kvalifikačnej skúšky je aj test fyzickej zdatnosti.

V akých extrémnych podmienkach pracuje tento tím?

Hasiči – potápači zasahujú v každých podmienkach za akéhokoľvek počasia 24 hodín denne. Zasahujú pod ľadom, v noci, v znečistenej vode s nulovou viditeľnosťou, v priestoroch bez možnosti okamžitého vynorenia, napr. v žumpách alebo iných veľkých nádržiach, všade, kde treba ich odbornú pomoc pri záchrane alebo vyhľadaní nezvestnej osoby.

V letných mesiacoch riziká spojené s vodou určite stúpajú.

Samozrejme, v lete potápači zasahujú pravidelne na vodných nádržiach, kde hlavnou príčinou utopenia človeka je precenenie svojich schopností. Či už je to prehriatie a následný šok organizmu, alebo vstup do vody pod vplyvom alkoholu. Priemerne zasahujeme 10 krát počas leta.

Častejšie tím potápačov zachraňuje, alebo práve naopak, prichádza na miesto, kde je potreba nájsť ľudské pozostatky?

Najčastejšie zasahujeme pri vyhľadávaní nezvestnej osoby v spolupráci s Policajným zborom SR.

Štatistika hovorí, že počas každej sezóny sa na Slovensku utopí okolo sto ľudí. Nie je to malé číslo. Pre porovnanie uvediem rok 1999, kedy ich bolo dokonca cez dvesto. Skupiny, ktoré sú v súvislosti s utopením najviac rizikové, by sa dali rozdeliť na štyri: deti, tínedžeri, dôchodcovia a zdravotne oslabení ľudia. Najčastejším faktorom utopenia je však stále alkohol. Takže sú to často dospelí, zdraví jedinci, ktorí precenili svoje sily. 50 % z celkového počtu utopení sa stane na vodných tokoch, 30 % na priehradách a vodných plochách. Zvyšok na kúpaliskách.

Hasičský a záchraný zbor (HaZZ) Slovenskej republiky disponuje potápačskou jednotkou, ktorá je pripravená zasiahnuť kedykoľvek, keď je to potrebné. Takýto tím hasičov – potápačov sa okrem Bratislavy nachádza v Trenčíne, Žiline, Rimavskej Sobote a v Humennom. O činnosti humenského potápačského tímu som sa rozprávala s Mgr. Pavlom Myšlanom, samostatným odborným inšpektorom pre povodňovú záchranú službu.

Sú potápači špecializovaní hasiči, alebo sa takýmto potápačom môže stať osoba nezávislá na HaZZ?

Potápači sú vlastne hasiči, ktorí majú okrem výcviku hasiča – záchranára aj špecializovaný výcvik hasič – potápač.

Ako rýchlo dokážete prísť na miesto nešťastia?

Výjazd jednotky je stanovený do 10 minút. Príjazd závisí od vzdialenosti miesta nehody.

Zasahujete na celom území Slovenska?

Ak je to potrebné, tak zasahujeme na celom území Slovenskej republiky, ale hlavne v Prešovskom a Košickom kraji

Aké máte skúsenosti so spoluprácou s pohrebnými službami?

Tu je veľký priestor na zlepšenie. Po vyťahnutí nezvestnej osoby hasiči oznamujú polícii nájdenie nezvestnej osoby a operačné stredisko polície privoláva doktora a pohrebnú službu. Zo skúseností vyplýva, že niekedy to trvá aj dve hodiny, kým dorazí pohrebná služba, ktorá zabezpečí odvoz zosnulého. Nevieme presne určiť, či je problém na polícii alebo v pohrebných službách, ale tento čas by sa mal skratiť na čo možno najkratší. Niekedy je zosnulý už v pokročilom stave rozkladu a po vyťahnutí z vody sa biologické procesy na vzduchu a slnku veľmi zrýchlia, čo ohrozuje čistotu vody vo vodných nádržiach, kde sa kúpu rekreatanti.

Otázku ohľadom vzájomnej komunikácie jednotlivých zložiek som položila aj mjr. Ing. Márii Bujalošovej z Policajného zboru (PZ) v Košiciach.

Záleží od toho, komu bola udalosť oznámená. V prípade, ak udalosť bola prvotne oznámená Policajnému zboru, tak HaZZ a RZS (Rýchla zdravotnícka služba) vyznamenávajú službu konajúci príslušníci PZ. Obdobne to funguje aj u ostatných zložiek. Po príchode RZS na miesto, ak lekár RZS skonstatuje smrť, tak on vyznamenáva ohliadajúceho lekára, ktorý po obhliadke tela vyznamenáva pohrebnú službu (s ktorou podľa zistených informácií majú spísanú zmluvu). V prípade, že zo strany PZ je potrebné vykonať ďalšie šetrenie (ak existujú nejaké pochybnosti) a zo strany ohliadajúceho lekára nebola nariadená pitva, voláme k nebohému súdneho lekára a následne aj pohrebnú

službu, ktorú taktiež vyznamenáva PZ, ale až po obhliadke vykonanej súdnym lekárom. Čo sa týka problému, že nebohý je na mieste dlhšiu dobu – problém vzniká tým, že v prvom rade príde na miesto RZS, následne je vyznamenávaný službukonajúci ohliadajúci lekár a až potom súdne lekárstvo, pričom každému z nich cesta na miesto udalosti trvá nejaký čas.

V tohoročných horúcich júlových dňoch som sa bola vykúpať na známom kúpalisku v Bratislave. Hneď, ako sme tam s kamarátkou prišli, videli sme, že sa niečo deje. Neďaleko na zemi ležalo telo utopenej ženy. Okolo sa pohybovali policajti s fotografom. Čakalo sa zrejme už len na pohrebnú službu. Keď sme po dvoch hodinách odchádzali, stále sa čakalo. Bola to skutočne absurdná situácia na tak frekventovanom kúpalisku v hlavnom meste.

Tvorba webstránok na kľúč

- ▶ Redakčný systém
- ▶ Audit stránok
- ▶ Intranetové aplikácie
- ▶ Online marketing

www.aglo.sk

Nepolepšiteľný Ferko

Rieka ticho šumela, nič nenasvedčovalo tomu, že tu prebieha zápas na život a na smrť. Starší rybár pozorne sledoval vlasec na hladine a bránil rybe dostať sa k potopenému stromu. Zatiaľ nevedel, aká ryba s ním na opačnom konci bojuje, no malá rozhodne nebude.

Bojovala statočne za výdatnej pomoci prúdu rieky. Po chvíli bolo všetko jasné. Úhor sa splietal do kľbka a opäť rozmotával v nádeji, že sa mu podarí zachytiť o nejaký konár a márne sa snažil zbaviť háčika. O pár minút bolo dobojované. Krásavec meral vyše metra, štíhle telo dokazovalo, že žil v tečúcej vode.

Starý Ferko si ho pyšne prezeral a už mu v očiach ihrali šibalské plamienky. Po návrate domov rybu opatrne vykuchal a stiahol z kože tak, aby ostala spojená s hlavou. Z poza dverí kuchyne zobral metlu a úhoriu hlavu s kožou na jej rúčku navliekol. Akoby nič vrátil metlu na svoje miesto. Mäso z úhora naporcoval a dal do nálevu. Pokojne si zapálil cigaretu a vyčkával.

Dočkal sa na druhý deň ráno. Jeho žena siahla za dvere, popamäti schmatla metlu a vyšla pred dom. Krik pripomínajúci piskot parnej lokomotívy potvrdil Ferkovi, že ďalšia z jeho srandičiek vyšla na sto percent. „Ty odroň, ty trpák, somár starý, bodaj ťa zrádnik prešiel, chceš ma zabíť?!“ mlátila ho namočenou utierkou všade kde dočiahla a dedo sa smial, až mu tiekli po lícach slzy.

Prešlo zopár zím. Slnko divo zohrievalo všetko načo dosiahlo, akoby chcelo ľuďom vynahradiť dlhú zimu a ospravedlniť sa za to, že ráno vstávalo neskoro a naopak chodilo skoro spať. Ferova Anička už poľahúvala od Vianoc, ale kostol nikdy nevynechala. Až teraz. Choroba udrela naplno a musela do špitálu. Po týždni prišla smutná správa. Ferko akoby ostarel o desať rokov. Sedával v kuchyni, pozeral na tikajúce hodiny a v duchu bilancoval svoj život s nebožkou.

Pochádzal z ôsmich detí a v živote to nikdy nemal ľahké. Hádám preto bol taký srandista, vždy tvrdil, že v deň kedy sa nezasmeje, v ten deň bude mŕtvy. Dnes k tomu veru nemal ďaleko.

Pohreb začali vybavovať Ferkove deti. Kým dali do kopy živú hudbu, farára, kvetinovú výzdobu a všetko ostatné, ubehlo zopár dní. Preto sa pohreb konal až týždeň po babkinej smrti. Celý ten čas presedel Ferko v kuchyni, hovoril málo, takmer nejedol.

Na bežnú návštevu k známym sme sa vybrali

bez ohlásenia, tak ako sme boli pri týchto dobrých priateľoch navzájom zvyknutí. Vyobjímali sme sa aj spolu s deťmi, rozdali čokoládu a posadili sa ku káve. „Mimochodom,“ začala Evka, „dúfam, že ste v detstve mali ovčie kiahne, deti sa akurát z tejto infekčnej choroby doliečujú.“ Pozreli sme na seba so ženou a márne pátrali v hlave, či sme túto detskú chorobu absolvovali a či nie. „Nerob si starosti, boli sme bežné decká, iste sa

nám táto choroba nevyhla“ uzavreli sme tému choroby z detskej perinky. O pár dní sme však poznali, že to bol omyl.

Keď prišlo oznámenie o babkinej smrti, ležali sme vospolok ako ranení Rusi v lazarete pri Prochorovke. V čase konania pohrebu sme mali už najhoršie za sebou, no neklamné sprievodné znaky pretrvávali. Vybodkovaní tekutým púdom by nám naše sfarbenie mohol závidieť kdejaký pes z rodu dalmatíncov. Krásny vzor na našich tvárach umocňovali čierne šaty a oblek s čiernou kravatou.

K dedovi Ferkovi sme dorazili pár hodín pred pohrebom. Keď nás zbadal, začal sa pučiť od smiechu a v očiach sa mu zjavili opäť tie šibalské plamienky, o ktorých si rodina myslela, že už vyhasli navždy. Nalial nám borovičky a začal sa s nami rozprávať o všeličom možnom, akoby ani o pár hodín žiaden pohreb nebol. Opäť z kuchyne zaznieval smiech a oknom sa valili kúdoľe cigaretového dymu. „Neboj sa, dedo, ten púder zmyjeme keď pôjdeme na pohreb,“ uisťovali sme ho. „Neopovázte sa! Takto hazardovať! Pôjdete pekne tak, ako ste!“ uzavrel definitívne.

Otvorená rakva s nebožkou už stála v dome smútku a hejno babiek drmolilo jeden „Zdravas“ za druhým. Pohľadom sme sa privítali s príbuzenstvom. Vďaka púdrovým bodkám na tvárach sa nás nikto vybozkávať nechystal. Sadli sme si vedľa dedka, z opačnej strany sa príbuzní trochu odtiahli. Boli sme už na viacerých pohreboch, preto sme čakali, že príbuzenstvo sa bude s babkou lúčiť ešte bozkami a pohladením. Nikto sa však ani nepohol a každý sa držal od rakvy v úctivej vzdialenosti. Jediní, kto pristúpil k zosnulej, sme boli my.

Pohreb prebehol veľmi rýchlo, aj pán farár skrátil čo sa dalo, hudba stála od hrobu ďaleko, a keď dopadli na rakvu prvé hrudky zeme, bol na miestnej toalete v dome smútku hotový nával, každý si chcel čím skôr umyť ruky. Necháľavo sme na seba so ženou pozerali, len dedo Ferko sa usmieval popod fúzy. Potom sa k nám pritočil, „Povedal som im, že babka zomrela na zvláštnu chorobu, ktorej prvé štádium boli vyrážky po celom tele a vy ste boli poslední, čo ju v nemocnici navštívili!“ Rozjasnilo sa nám, a začali sme sa na umývajúcej sa dedine zabávať aj my. „To tak,“ dodal dedo, „všetci by ju v rakve očumovali, a potom ohovárali po dedine. Rakvu som kvôli zvyku zatvoriť nemohol, tak ste mi pomohli aspoň vy. A teraz hybaj na štamperlík.“

Dedo Ferko je už u svojej Aničky pár rokov. Jeho nesmrteľné pestvá však ostali tu a pripomínajú nám jeho krédo. So smiechom sa dá ľahšie zniesť každý životný údel.

Adrián, váš stály čitateľ

Od správ zo záhrobia až po virtuálny klon

Komunikácia so svojimi drahými, aj keď ste už po smrti, nebude v budúcnosti problémom. Dead Social, voľne preložené – Spoločenstvo mŕtvych, je už dnes realitou.

S nápadom prišiel James Norris, ktorý túto ponuku predstavil v apríli. Ide v podstate o jednoduchú registráciu na serveri deadsoci.al. Po zaregistrovaní a zaplacení príslušného poplatku si môžete nastaviť typ správy (či sa majú každoročne opakovať, napríklad, aby ste aj po smrti mohli zablahoželať svojim blízkym v deň ich narodenín, významného jubilea), obsah správy, tu môžete svojim drahým oznámiť čokoľvek.

Napríklad správa typu: „Nesmúť drahá, teraz mi je už lepšie, vieš ako som v nemocnici trpel“, môže mať okrem slov útechy aj vysoko účinný terapeutický účinok na zlomené a bolesťou zasiahnuté srdce smútiaceho pozostalého.

Samozrejme, správy zo záhrobia môžu byť aj veselé. Môžu znieť aj takto: „Pamätáš, ako som ti hovoril, že by som sa chcel po smrti dostať do háremu? Tak som sa reinkaroval do austrálskeho kráľika!“

Taktiež sa touto formou dajú riešiť posledné želania, príkazy, ktoré, aj keď zatiaľ nemajú právnu silu, môžu ich pozostalí akceptovať podľa svojho rozhodnutia.

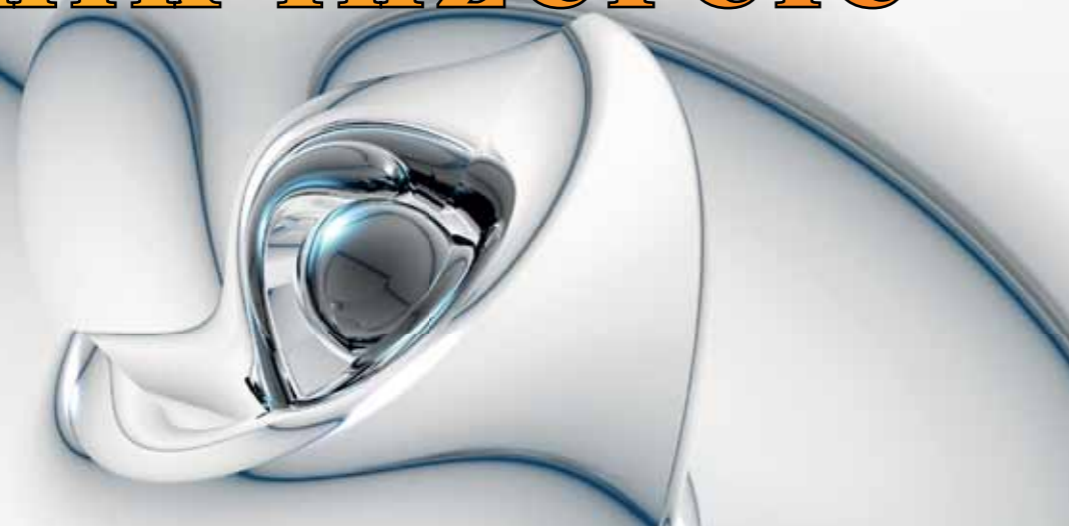
Aby server vedel, kedy môže začať odosielať naprogramované správy, musíte poveriť zodpovednú osobu, ktorá ho utajeným heslom po vašej smrti aktivuje. Nikde sme sa ale nedočítali, kto spustí túto službu v prípade, ak zomriete spolu so zodpovednou osobou naraz.

Ďalším krokom do budúcnosti by bolo vytvorenie virtuálnej osoby, totožnej s vami, ktorá by existovala v interaktívnom programe po vašej smrti a vaši príbuzní by sa s ňou mohli rozprávať podobne ako je to dnes, ak s nimi hovoríte cez službu Skype.

K tomu vraj bude postačovať, ak na server nahráte podľa dotazníka budúcnosti odpovede, ktoré budú čo najvernejšie charakterizovať vašu povahu, vaše správanie sa, spôsob rozhodovania, cítenia, všetky vaše kontakty, známych, proste ešte počas svojho života si sami vytvoríte svoj vlastný virtuálny klon, ktorý vás bude v budúcnosti zastupovať pri komunikácii s pozostalými a evokovať v nich dojem, že žijete, len ste sa odsťahovali veľmi, veľmi ďaleko.

Zdroj internet, pripravil -op-

Cenník inzercie

Typ - umiestnenie	Rozmer	Cena
PR článok stred magazínu	2 x A4	1100 €
Druhá strana obálky	A4 spadávka	799 €
Druhá strana obálky	1/2 A4	450 €
Zadná strana obálky	A4 spadávka	999 €
Inzercia vnútorná	A4	480 €
Inzercia vnútorná	1/2 A4	260 €
Inzercia vnútorná	105 x 148 mm	130 €
Inzercia vnútorná	87 x 58 mm	65 €

Magazín Slovenské pohrebníctvo

Vychádza štvrtročne, je zdarma distribuovaný cieľovým skupinám z podnikateľskej sféry, z radov občanov, ktorí sa touto problematikou zaoberajú či už v rámci svojho biznisu alebo to vyplýva z ich pracovných povinností. Ide o domovy seniorov, hospice, pohrebné služby, matriky, úrady verejného zdravotníctva, súdno - lekárske pracoviská, miestne úrady a pod. V neposlednom rade je tiež distribuovaný i širokému spektru z radu súkromných záujemcov, ktorí sa k jeho odberu prihlásili individuálne. Ďalej distribúcia smeruje aj do Maďarska, Rakúska, Česka, Nemecka a Poľska.

V prípade zadania opakovanej inzercie poskytujeme zľavu 10% na každý jeden inzerát, PR článok.

Ak sa rozhodnete zadať celé kompletne grafické spracovanie vášho inzerátu, PR článku našej redakcii, vyhradujeme si právo účtovať príplatok až do výšky 20% z celkovej ceny zadávaného inzerátu (min. 33,- €).

Podklady pre reklamu dodávajte za dodržania týchto technických podmienok:

Dokumenty vo formáte pdf, bez priložených profilov, obrázky v rozlíšení 300 dpi, vo farbe CMYK, spadávka 3mm, odsadenie orezových značiek 5mm. Podklady prijímame elektronickou poštou alebo na nosičoch DVD, CD, najneskôr 14 dní pred uzávierkou. Pre dojednanie podrobností kontaktujte redakciu. Kontakt v tiráži.

Inzercia bude zrealizovaná na základe zmluvy, ktorá obsahuje všetky podmienky pre obe strany. Poskytnuté údaje i podklady pre reklamu budú použité výhradne pre účel dohodnutý v podmienkach zmluvy. V prípade záujmu o inzerciu na portáli www.pohrebnictvo.sk, kontaktujte prosím redakciu. Kontakt v tiráži magazínu.

20

rokov

Pozývame vás do nášho stánku na výstave

SLOVAK FUNERAL 2012
Expo Center Trenčín, 8.– 10. novembra 2012

Kamil Kubik, Hradiská 23, Sučany; tel.: 043/429 36 59
E-mail: kamilkubik@stonline.sk, www.kubik-truhly.sk

8. - 10. 11. 2012
Trenčín
SLOVAKIA

Medzinárodná kontraktačno - predajná výstava **Slovak Funeral**
zameraná na oblasť pohrebničtva

Záštita Slovenská asociácia pohrebných a kremačných služieb
Garant výstavy - hlavný hygienik SR

Výroba rakiev a príslušenstva
Urny, spomienkové predmety
Motorové vozidlá, stroje, vybavenie
Kremačné pece a vybavenie priestorov
Smútočná floristika, vence, kytice, ikebany
Chladiace zariadenia, prepravné, manipulačné

Sprievodný program, prednášky
Čistiaca technika na kameň, chémia
Deratizácia, dezinfekcia, dezinfekcia
Písmomaliarstvo, kamenosochárstvo
Pietna zeleň, dreviny, výzdoba hrobov
Softvérové produkty pre správy cintorínov, obce